

Luceafărul

Săptămânal editat de Uniunea Scriitorilor din România

Serie nouă • Miercuri 19 august 1992 • 31 (130)

COLACUL DE SALVARE

Printre multe anomalii care fac hazul trist al vieții politice din România de azi este și aceea că împotriva unei eventuale restaurări a instituției monarhice se ridică plini de înverșunare tocmai acei oameni și acele categorii politice care n-au decît de cîștigat în urma revenirii regelui pe tron. E vorba de nomenclatura comunistă, de apologetii ei, de responsabilii dezastrului celor patru decenii și jumătate de totalitarism, de vinovații morali pentru cacealmaua post-decembristă, de promotorii marilor erori politice comise în ultimii doi ani, etc. Ei ar trebui să fie interesați de restabilirea monarhiei mai mult decît opoziția democrată, deoarece pentru ei această restabilire reprezintă unicul colac de salvare, unica situație în care greșelile mari pe care le-au făcut vor rămîne nepedepsite. De ce ? ! Simplu de tot : pentru că Regele nu poate fi al unui partid, al unui grup de partide sau al unei părți din societatea românească, Regele este al tuturor românilor și cea dintîi prerogativă a Majestății Sale este realizarea concilierii naționale, în numele căreia va promulga, fără îndoială, din chiar momentul revenirii pe tronul României, amnistia politică generală. Astfel, vor ieși din pușcării membrii fostului CPEx comunist, astfel vor scă-

pa de spaima tulburi zecile de mii de foști activiști, mai mărunți sau mai însemnați, ai partidului comunist, astfel vor fi iertați cei care, după decembrie 1989, au deturnat revoluția română și au făcut să fie lipsit de sens marele cimitir ivit peste noapte în inima Capitalei, astfel va fi scutit de răspuns cel sau cei care au inițiat vestitele mineriade. Cum se vede bine din această sumară enumerare colacul de salvare reprezentat de instituția monarhică e pentru potrivnicii de astăzi ai regalității ! Dar nu numai pentru ei. Sîntem convinși că venirea Majestății Sale Mihai I în fruntea României ar însemna sporirea credibilității noastre în lume, o lume care și-a făcut despre noi, în acești doi ani din urmă, o imagine rea, o imagine probabil greșită dar de care greșeală noi și nu lumea sîntem principalii vinovați. Nu e cazul să mai spun prin ce. În orice caz sporirea credibilității ar avea drept consecințe imediate creșterea solitudinii financiar-economice din partea țărilor dezvoltate, ceea ce pentru economia românească — ne-o spune și actualul prim-ministru — este vital. Așadar, instituția monarhică ar putea fi un colac de salvare și pentru viața social-economică a românilor. Păstrîndu-ne în bună logică am mai zice că pînă și, de nu cumva mai ales, pro-

blema națională — atît de dificilă într-o Europă de Est dominată, la această oră, de tendințe separatiste, pulverizatoare — ar căpăta mai multă claritate o dată cu venirea Regelui, pentru că instituția monarhică poate să elimine, cel puțin pentru o vreme, alergia onora la o Transilvanie românească și poate, totodată, să pună în termeni corecți — cum primul parlament post-decembrist n-a făcut-o — chestiunea Basarabiei și a Bucovinei de nord. În plus, dar deloc neglijabil, reîntrarea în albia firească și tradițională a organizării statale românești ar însemna adevărata abandonare a structurilor de tip comunist, fapt care, la rîndu-i, ar grăbi considerabil procesul resorbirii mentalității aferente acestora precum și procesul mai lent de regenerare morală a societății noastre. Ținem să precizăm că tot ce am spus pînă aici nu este rezultatul unei prezumtive simpatii pro-monarhice. De altfel, nici nu nutrim asemenea simpatii. Numai că, pentru acest moment din evoluția social-politică a României, soluția monarhică are, dacă gîndim logic și realist, mai multe șanse decît alte soluții de a coaliza eforturile societății românești spre ceea ce poporul român merită să aibă : o viață mai bună și mai dreaptă.

„L.”

OMUL REVOLTAT

de Caius Dragomir

— în pagina a 3-a —

Cronica literară

CUM A MURIT MARIN PREDĂ

de Florin Manolescu

CERȘETORUL DE TALANȚI

de Cristian Popescu

— în pagina a 5-a —

AZILUL ROȘU

— în pagina a 16-a —

semn

Munți de cărți

Munți de cărți se interpun între noi și lumea aceasta. Ba dacă stau și mă gândesc mai bine, între noi și lumea cealaltă. Prea slabe sînt puterile omului ca să urce acești munți, infinit mai înalți și mai dificili decît toate Himalayele lumii, care nici nu sînt decît palide copii ale lor să treacă dincolo de ei, spre a se întîlni față-n față cu ceea ce numim în mod convențional viață. Și chiar cel care a trecut și tocmai pentru că a trecut, nu mai e același, căci munții de cărți au schimbat bătaia ochilor și puterea picioarelor sale, țaria brațelor sale.

Transluc de ea gheața, cărțile nici nu sînt altceva decît munți de gheață, într-un capăt al lumii unde totul a fost propice pentru ca totul să-nghete, începînd de acolo și înaintînd — gheața vreau să spun — mersu spre centru tot mai spre centrul viu al lumii pe care probabil că nu-l vor cucerii niciodată, căci nu cred că mai este destul timp. Dar gheața aceasta imensă pe care aluneci și-ți frîngi, în general, gîtul nu e moartă, cum nu e moartă nici gheața din Oceanele Înghețate, de Nord și de Sud. De ea se izbesc din cînd în cînd Titanicetele noastre titanicele noastre încercări și se sfîrșim ori se scufundă-n uitare.

Dar nici aceea care nu știu nimic despre existența acestei formidabile bariere spre lumea reală nu sînt scutiți de efectele ei, cu toate că ochii lor nu vîd în zare decît ceva luminos care li se pare chiar realitatea și nu e decît un fel de Auroră Boreală, continuă însă, produsă de munții de cărți, de gheață în contact cu luminile ochisorilor și ale Soarelui, dar mai ales, fără ca ei să știe de ideea că între oameni și lumea reală, oameni special aleși, nu se știe însă de

cine, nu ridică această rece și uriasă barieră pentru că suflarea fierbinte să nu dirijească tot și să nu transforme viciele tuturor în tot atîtea Sahare, iar Pămîntul într-una singură, generală și totală. Astfel încît suflarea aceea dogoritoare trece încoace, prin munții de gheață, translucizi dar nu și transparenti ameliorată, imblînzită și noi ne bronșăm îndelung în raza ei țare, altfel, ne-ar fi făcut să ne evaporăm ca niște simple picături de sudoare ce sîntem.

De cite ori vii acasă cu o carte sub braț nu faci decît să-ți aduci așchia protectoare de gheață; deschide-o aspiră-i interiorul și grăbește-te să o depui în mării munți care te apără, înmulțindu-i. Se spune că aceea care fi trec nu mai sînt vulnerabili ochii lor privind altfel, pielea lor împregnată cu nu se știe ce fiind. Se spune, căci nimeni dintre acești formidabili alpinisti nu s-a mai întors vreodată, ca să relateze cum e acolo pentru că nimeni nu poate coborî munții de gheață decît o dată și pe o singură parte; ghealată. Iar scrisorii de acolo nu se pot trimite, chiar de aceea. Telefoanele, telegraful, radio-ul sau televiziunea prin satelit nu sînt decît neputincioase jucării față de teritoriul acela Ajunși cînd ajungi decît ajungi și cine mai ești acolo, absolut singur și neînarmat cu unelte exterioare vizibile. Nici de emisie și nici de recepție și nici de vreun alt fel bănuibil pe Pămînt. Zeci de ani ai ureat, te-ai zbatut și într-o clipă ai coborî, alunecînd cu viteză nemăpomenită versantul opus. Cu toate că pare a nu mai fi timp, îți aduci aminte — se spune — „viața ta toată” și te mai schimbi o singură dată. În bine în rău? După caz. Depinde cine a predominat în tine, aici de partea cealaltă: răul sau binele. Și mai ales s'erzi cu buretele orice alte urme ale vieții tale, de dincolo acum de d'acoea deci unde noi mai stăm o vreme cu ochii atîntiți cu urechile ascuțite să prindem orice semn, să întelegem ce e, Doamne, dincolo de acești munți de cărți, de acești munți de gheață spre care privim și nu vedem, din care ne tragem și nu recunoaștem.

Nicolae Prelipceanu

dictatura personală

Poetul rînduit să fie jertfă de ispășire

„Adio cacialma, cancan de mario-nete / cotofene vesele și triste / adio, spanac grăitor” adio, tu, „filozof al durerii / cu amîndonă miinile în borhot / pe fața mea miință”, scria Cristian Sisman, mort la București, la 39 de ani, în 18 iulie 1992, sîrac și curat prea chinat de propriul destin...

Că veni vorba, poetul Cristian Sisman scria pe unde apuca, oriunde găsea ceva de scris și simțea în jur o „corespondență”... Nu bea alcool „renunțase și la cafea”, țigările ieftine doar îi țineau de urt și de foame... Își adora soția, Doina :

a fost o întregă poveste să li se accepta oficial căsătoria, poetul Florin Muguș însuși intervenind, prin cunoștințele sale, la nu știu ce comisie medicală absurdă, special constituită, de la „Spitalul 9” să i se dea lui Cristian Sisman aviz, „voic” în acest sens. Ca un făcut, născîndu-se după parafarea acestui acord patru copii frumoși unul după altul, cum pome-niam și săptămîna trecută în **Luceafărul** : Cristian Sisman neacceptînd avorturile... Mă rog...

Nu vreau să fac aici un caz post-mortem din Cristian Sisman: vreau doar să-l prezint pe un poet tînar uitat de contemporani, pe-ten îndepărtat, profund moral, să-l prezint așa cum a fost receptat de mine, fără prejudecăți și ociosuri inutile zău... Cristian Sisman era „pensionat de boală”, cu sindrom depresiv, de inadaptare, „Schizofrenic” în ac-te, normal în viața de ficare zi, excep-siv de sensibil, uita adeseori de sine... Catholic insurat cu o ortodoxă, a bote-zat copiii în rit ortodox și a lăsat cu limbă de moarte să fie înmormîntat în cimitir ortodox (are mormîntul în cimitirul Progresului), ceea ce a provocat a-nimozitățile în tabăra catolică, familială fanatizată: dar nu vreau să insist asu-ptră acestui aspect... Revoltat, secretos, in-singurat la culme pe an ce a trecut, im-previzibil complexat timid, Cristian Si-sman a supraviețuit de la o vreme doar pentru familia sa: în ultimul an le e-ita celor patru copii ai săi din Biblie și din... Visa să intre în Uniunea Scri-itorilor, făcuse rost de cele trei reco-mandări de primire de la Nora Iuga, Gabriel Dimisianu și Cezar Baltag, pre-sintindu-și, poate sfîrșitul și vrînd să asigure familiii sale o pensie de urmaș dar pînă să moară nu rezolvase nimic, neglijase birocratia scriitoricească, profes-ionistă: de ce Cristian Sisman n-a fost prînit imediat după Revoluție în Uniu-ne Scriitorilor? Fiindcă dragii lui co-legi de generație, poezi bucureșteni, si-au amintit numai de ei la o adică din pă-cate...

Altfel, de curiozitate Cristian Sisman, „profitînd de statutul său de neban-in-acle” a organizat evadarea de la „Spi-talul 9” a răzvrătîtului „conacelist exilat” Neagu Vuleanescu, poet (necunoscut mie) minutor de decoruri la Teatrul Natio-nal, care fusese internat aici cu forța de autoritățile ceaușiste, prin sentință judecătorească la „tratamente obligatorii”. Cristian Sisman reușind să ia atunci legătura și cu Ambasada S.U.A.! Tot el stînd în preajma lui Paul Goma pînă să se exileze, din cite am înteles din mărturisirile prietenilor lui, Marian Bică, Mircea Dobrovicescu sau Radu Stoene-scu... Un Cristian Sisman care, după ce se va interna la sanatoriul de boli mintale de la Gătaia, odată intrat în contact cu condamnații sănătoși psihic anonimi gă-siți aici în stare de degradare, protesta-tari incomozi pentru regimul comunist, Cristian Sisman devine circumspect, „un fel de apolitic mascat” cu atît mai mult cu cît Securitatea pusese ochii pe el și nu l-a scutit de anchete și presiuni... Dumnezeu să-l ierte!

Cristian Sisman, neajutorat și trăit în ultimii doi ani la mama soacra (grav bolnavă la picioare), într-un aparta-ment de categoria a III-a, de două ca-mere: erau șapte membri la un loc! Toți cheltuind doar pensia lui mizerabilă... La un bloc infect, în prelungirea cartierului Ferentari între țigani agre-sivi, în sărăcie cruntă! Locuia la parter și dormea la capătul patului (pat ruat de copii), de-a latul, ghemuit umil, rînduit de Dumnezeu să fie jertfă de ispășire pentru păcatele noastre...

Liviu Ioan Stoiciu

(va urma)

Vorbe de pe corabia lui Sebastian

●CONSTANTIN BURLACU (tolerat pe teritoriul Statelor Unite ale Americii): „Dar apropo de... sobolani. Pe ecranele televiziunii americane am văzut în repe-tate rînduri un film documentar din tim-pul lui Adolf Hitler, în care acel mare profet și patriot german îi compara pe jidani cu sobolanii”. (Europa, revistă de orientare nord-coreeană) ● ION CRIS-TOIU : „...nationalismul extremist de ultimă oră”. (Evenimentul zilei) ● DA-NIELA BURUIANA-APRODU (deputat P.R.M. de Galați) : „Sînt pentru pedeap-sa cu moartea!”. (Politica) ● OCTA-VIAN PALER : „Doamne, în ce țară trăim? Și în ce vreme?”. (România li-beră) ● RADU EUGENIU STAN : „Ne aflăm într-un regim hibrid, construit pe scheletul național-comunismului perioa-dei '64-'69”. (România literară) ● BAR-BU CIOCULESCU : „Pretutîndeni din centrul Europei la Vladivostok, căderea comunismului a însemnat mai mult o schimbare de steag și mai puțin de oa-meni”. (Dreptatea) ● ALEXANDRU PALEOLOGU : „...socialismul este Hit-ler, este Mussolini este Lenin și tot ce a urmat de la Lenin încoace. Socialismul este cea mai odioasă și mai îngrozitoare dintre reveriile și speranțele umanității”. (Interviu în Cuvîntul) ● GEORGE STANCOV : „Mi se pare periculos că dl. Grigore Vieru este folosit ca instru-ment politic de partidul de la Cotroceni, și la fel de periculos este faptul că oa-meni de cultură acceptă să facă jocul comunistilor naționaliști români”. (Fla-grant) ● EUGEN FLORESCU : „...in ciuda unor aparente în anii cel mai buni de d'nainte de 1944 România era, totuși, cam cu patru veacuri în urma

Franței (apreciere dată și de Mircea E-liade) ceea ce atestă că oricît s-ar fi practicat deformările în vremea lui Ceau-sescu, totuși în ultimele decenii s-a pro-gresat enorm”. (Calea Victoriei) S-a pro-gresat pe linia demolărilor, a muncii for-țate, a SIEI a rîiei, a frigului, a min-ciunii, a construcțiilor de colibe supra-puse, a ateismului și a „libertății” cuvîntului! ● ACIDUZZU : „Apare, din nou, în scenă, ultimul consilier al Ciuru-tului, tovarășul Eugen Florescu. După ce și-a adjudecat un termen mult prea larg pentru creierul său de secretar cu pro-paganda, și anume Democrația, acum și-a pus titlul de proprietar pe Calea Victo-riei, o nouă publicație a băieților de pripas”. (Academia Cajavencu) ● EMIL NICOLAE : „Tricotînd din umbră, de-a valma, interese meschine dar și un pro-cent important de ignoranță („amestec 30% sinetic”), echipa din jurul președin-telui Ion Iliescu — însemnînd în acest moment Puterea — a desfășurat o stra-tegie vicleană, soldată cu o suită de țar-se, tîntînd în rafale asupra statului de drept”. (Acțiunea, Piatra Neamț) ● RA-LUCA STROE BRUMĂRIU : „...prin CNA s-a reușit menținerea mijloacelor de in-formare din audio-vizual sub controlul actualului președinte”. (România liberă) ● ION CRISTOIU : „Președintele încalcă primul legea”. (Evenimentul zilei) ● GABRIEL ANGHEL : „... președintele, după ce a vizitat deseurile toxice și a trecut pe la monumente — unde am a-flat că în 1916 o rudă i-a căzut prizonier la turci — a ajuns în întreprinderi din județul Vrancea... (România liberă) ● IOAN LAZAR : „Un subiect pentru cine-matografia română”. (Tineretul liber) ● ION MUREȘAN : „«Pisici cu mere» pare a fi hrana electorală preferată a d-lui Iliescu. Salata aceasta, preparată în la-boratoare speciale după rețeta KGB, este meniu pe care dl. Bîsescu ni l-a pregătit pentru toamna aceasta”. (NU) ● ION M. IONICA : „... în urma anuța

că-și va serba ziua de naștere la Cotro-ceni”. (Adevărul) ● ALEX. ȘTEFA-NESCU : „La o propunere ignoantă care ar fi meritat o replică vehementă, el și-a păstrat calmul. Răspunsul regelui a fost un răspuns de rege”. (Zig Zag) ● ION CRISTOIU : „Dintr-o împrejurare care îl putea compromite, Regele Mihai a ex-tras un moment care l-a făcut mai pu-ternic ca oricînd”. (Evenimentul zilei) ● ION VARLAM : „Bucan și Măgureanu, nașii d-lui Câmpeanu?”. (Cotidianul) ● „Oare la ce noi lovituri de teatru medi-tează liderul P.N.L., dl. Radu Câmpea-nu”? Pe cine va mai propune domnia sa la candidatura la președinție după refu-zul Majestății Sale Regele Mihai I de România? Pe dl. Ion Iliescu nu mai poa-te, că i-a luat-o înainte F.D.S.N.-ul. A rămas nepropus Ilie Verdet”. (Expres magazin) ● IOAN BUDUCA : „Si ce au cîștigat, de fapt, oamenii lui Radu Cîm-peanu? Mai mult dispreț. Așa e la ca-cealma: ori, ori”. (Cuvîntul) ● ANDREI BĂDIN : „La Paris dl. Radu Câmpeanu complet izolat”. (România liberă) ● AN-TOANETA DOHOTARIU : „Radu Cîm-peanu ar fi omul puterii? Omul e om, puterea e putere berea e bere. Si Radu Câmpeanu s-a făcut de ris”. (Dreptatea) Bere de București, Verde de Paris... ● „Divorțurile liberale continuă...”. (AR Press) ● S.B.T. : „Lipsa imunității parla-mentare i-ar putea provoca mari proble-me redactorului șef de la «România Mare», confruntat cu peste 100 de pro-cese de calomnie”. (Tineretul) ● GEOR-GE STANCA : „Vadime știi tu ce ne leagă pe noi doi? Noaptea de 21 spre 22 decembrie '89 cînd amîndoi era să murim. Eu de gloanțele securiștilor, iar tu de frică”. (Expres magazin) ● ȘTEFAN ȘTOIAN : „Cîtă naivitate la această emi-siune la care se afla de față și stimabilul limbă ageră la anus, adică Corneliu Vadim!”. (Bariada) ● CARLO STA-NESCU : „Oho am făcut mereu o gră-madă, dar mereu îmi lipsește cincispre-zece centimetri”. (Prostituția) ● O CI-TITOARE DIN SUCEAVA (?) : „Dragă domnule Vadim (...) vă aștept la Suceava, în campania electorală, să vă cer un autograf”. (România Mare) ● — Lon-don — based matrimoniale agency seeks Romanians looking for marriage with British men and women. Please send let-ter and recent photographs to : Starace, PO Box 1283, London SW 3RW EN-GLAND”. (Azi).

Petre Stoica

III. Omul revoltat

Ontologia umană tinde să descrie omul unitar; omul este unul în toată diversitatea sa psihologică și biologică. Omul este unul pentru că spiritul este unul — poate, mai mult, spiritul este unul nu doar în forma sa ci și în substanțialitatea ori chiar în obiectualitatea sa. Un singur spirit parcurge, eventual, indivizibil, pluralitatea ființelor umane. Și totuși ne amintim oricând locul comun privind coexistența a două tipuri de ființe omenești; omul om și omul neom. Primul, desigur, este prezentă umană și entelechie umană în același timp; celălalt este prezentă umană în spațiul criteriilor obiective sau obiectivabile, care nu se regăsește în planul experienței interioare a spiritului. Lumea pare scindată. Pentru Platon, în Fedru, tipurile existențiale în care se concentrează ființarea omenească sînt și ierarhizate și puternic polarizate. Pe locul cel mai înalt se află autenticul conducător de oameni; pe locul cel mai de jos, este așezat tiranul. Mai apoi în ordinea bună este situat poetul; simetric, în ordinea rea, este plasat făcătorul de cuvinte. Ce înseamnă, în sensul propus de Platon în Fedru, a fi om în interiorul sintezei realitate în sine-realitate valorizată? Înseamnă a aduce în determinarea fenomenului principiul transcendent, a face să se așeze peste concret amprenta ideii.

Un Marc Aureliu sau un Epictet, un Cicero sau un Seneca se întîlnesc în a socoti drept fundamental umană capacitatea de a scoate comportamentul ființei parțial spirituale care este omul de sub condiționarea suferinței. Pe această cale omul își dobîndește libertatea și devine un om deplin. Pentru Iisus — mai ales așa cum ni-l relevă Paul — umanitatea este iubire întrucît Divinitatea, și deci ființa, sînt iubire. Omul nu este decît ființa care poate ajunge la Dumnezeu; la Dumnezeu nu se ajunge decît prin iubire. Salvarea sau damnarea sînt separarea umanității de subumanitate. Pentru Buddha umanitatea este iubire pentru că și neființa poate fi iubire. Omul nu este decît cel ce ajunge la neființă; în spațiul autenticei neființe nu se ajunge decît prin iubire.

A fi om constă în a aparține direct cel puțin uneia din marile categorii

ale spiritului — sau a constata că nu poți aparține nici uneia, ceea ce oricum înseamnă, paradoxal, a te plasa în referențialul tuturor acestora în referențialul nevoii de idei sau, mai exact, de idee. Situația tuturor în planul umanului fie și prin negativitatea nevoii neîmplinite de transcendță este proprie spiritului democrat modern. Toți oamenii sînt, pînă la urmă, totuși oameni, deși multora nu le este ușoară înălțarea pînă la împlinirea sau măcar percepția spiritului. Nu este permis nici unei ontologii umane să discrimineze între oameni. A apărut ontologia negativă a umanului, ca disperare și angoasă, la Soren Kirkegaard apoi, după un secol a apărut „Omul revoltat” al lui Albert Camus. Omul este om întrucît știe că nu este sau nu i se permite să fie ceea ce poate să fie. Revolta este recunoașterea unui statut existențial negativ. Această recunoaștere este inevitabilă și deci veșnică, dar prin caracterul paradoxal al tuturor realităților ultime ea devine pozitivă, atît în sine cît și prin iradierile pe care le generează asupra lumii. A trăi în idee sau a trăi în vidul existențial al ideii, în perspectiva ideii rămăsă simplă cunoaștere și deci aspirație către un nicăieri veșnic prezent — iată care pare să fie opțiunea deschisă omului. Ideea poate fi iluzie, absența ideii nu este, nici aceasta, mai certă. Iluzie sau certitudine, nu sînt aici însă dimensiuni obiective ale unei istorii autonome impuse din afară omului. Omul se autodefineste sau măcar alcătuiește singur elementele definirii sale. A aparține principiilor sau a aparține incidentelor este o problemă morală — principala problemă morală. O aplecare nu fără insistență asupra tineretii astăzi, asupra planetarei dileme a generațiilor care vin, dar mai ales o îndelungată discuție cu o persoană, dedicată reflecției, aparținînd acestei generații, m-au convins că umanitatea a parcurs două stadii ale moralei — unul lung de cîteva mii de ani și altul care abia a început: o morală a submisiei și noua morală a revoltei. Submisivitatea ca formă etică a pornit de la axioma existenței unui om constituit deja în chip neechivoc. Morala ca revoltă implică certitudinea alcătuirii creatoare a umanului, a permanenței autodefinirii în libertate. Supunere,

submisivitate, nu au un caracter condamnat, ori măcar peiorativ — este marcată însă astfel, printr-un concept, apartenența la trecut. Vechiul Testament propune submisivitatea ca modalitate a ființării morale. Evangheliile afirmă o morală a revoltei, dar timp de aproape două mii de ani acestui mesaj nu i se dă aproape nici o șansă la nivel social.

Treapta cea mai abstractă dar și mai înaltă a moralei supunerii este atinsă odată cu imperativul categoric și, implicit, cu maxima universală din filosofia kantiană. Ultima tentativă majoră a acestei variante etice, care a dominat timp de milenii umanitatea, este, paradoxal, nietzscheanismul; o statutare, de fapt a necesității sociale a două morale, o sfidare, deci, a omeneșului. Morala supunerii este, de fiecare dată, o încercare de găsire a mediei, social acceptabile, a comportamentului uman. Ceea ce este comun și static este acceptat ca firesc. Etica pare să nu fi fost decît suma eforturilor succesive de a îngheta societatea în cite una din formele pe care aceasta le-a alcătuit în lunga sa istorie. Excepțiile, oamenii excepționali și situațiile excepționale sînt aruncați în afara acestui joc. Societatea a tins la condamnarea excepțiilor, precum un Socrate, un Bruno, un Servet. Nietzsche prin modelul supraomului, generează uneori implicit și nu tocmai rara și explicit modelul subomului. Se acceptă, astfel, deschis, ideea falsă a necesității a două morale care, într-un fel sau altul, a existat continuu în conștiința falsificată a umanității. O astfel de morală a opoziției este tot o invitație la stagnare și o acceptare a înghetării sociale.

Omul revoltat, care a scris în Antichitate dialogul „Republica” sau care a făcut revoluțiile americană, france-

ză ori, recent. Est-europeană nu s-a împăcat niciodată cu morala supunerii, a condamnării excepției în numele mediei. Acest om nu s-a împăcat însă nici cu nietzscheanismul vulgarizat, cu dubla morală a comunismului sau, înainte de aceasta, ori paralel, cu a diferitelor totalitarisme. Într-o lume a mișcării și creației — întrucît ar fi o lume a dispariției dacă nu ar aparține mișcării și creației — noile generații impun, pentru prima oară la scară socială, generalizată, o etică a revoluției. Aceasta nu înseamnă decît recunoaștere neechivocă a valorii celui care merge creativ pînă la cea mai mare distanță în raport cu banalul convențional și tern. În raport cu angoasele paralizante, rezultînd din absolutizarea locului comun, Actuala etică ce se propune lumii este mereu dificilă și riscantă, nu rareori produce dureri și pierderi umane dar este singura cale prin care umanitatea se poate, cu adevărat, umaniza. Aceasta este lecția unor noi generații către toate generațiile dar, pe de altă parte, este propunerea pe care America a făcut-o Occidentului, pentru ca aceasta să o facă lumii. Noua poziție a omului față de sine însuși este ceea ce Pierre Teilhard de Chardin numea vîrfurile de săgeată al evoluției istorice.

Se deosebeste o asemenea viziune morală de nietzscheanism? Omul revoltat și deci omul excepție — în prima clipă — este imediat apoi paradigmă a tuturor oamenilor, devenind omul cel mai obișnuit. Excepția se instituie în model general și nu acesta în constrîngere pentru excepții.

Morala excepțiilor în actual generalizării ei se numește politică a schimbării. Iată-ne deci, chiar acum, în drumul nostru către ziua de mîine.

Caius Dragomir

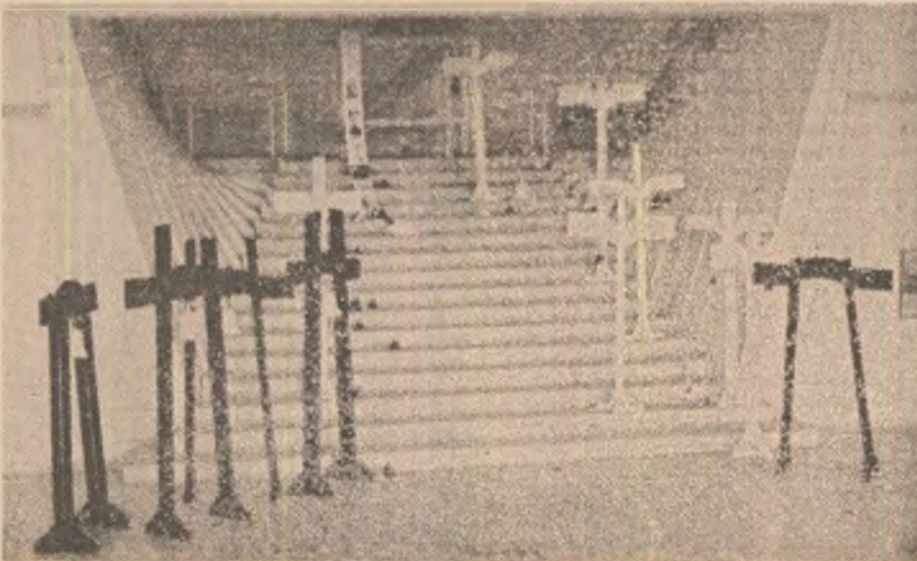
De la armistițiu, prin vot, la pace

Ne apropiem cu pași nesiguri de un moment crucial al istoriei României. Fără a fi paradoxal, fără a exagera, îmi pot îngădui să cred că la sfîrșitul lunii septembrie 1992 se va termina, într-un fel sau altul, cel de al doilea război mondial pentru români. Sau măcar pentru cea mai mare parte a lor, cea care trăiește de partea dreaptă a Prutului.

Ce poate să însemne acest sfîrșit de război mondial pentru noi? Întîi și întîi, primele alegeri cu adevărat libere după o prelungă perioadă (în care se includ și anii de început ai conflagrației mondiale).

De libertatea acestor alegeri depind condițiile în care se va hotărî cum se va sfîrși războiul pentru noi. Dacă vom fi îndeajuns de liberi nu înseamnă că vom fi și îndeajuns de conștienți asupra gravității deciziei noastre. Pentru a ne desluși, pentru a fi responsabili de calitatea votului am fi avut nevoie de un armistițiu real. Un armistițiu în care să ne tragem sufletul, nu să ni-l dăm, așa cum s-a întîmplat în ultimii doi ani. Rezultatele de la 20

mai pot fi asemuite cu reacția unui om ținut îndelungată vreme într-o încăpere întunecoasă și căruia i se aruncă drept în față un snop de lumină. Fioresc, întîi închide ochii. Și unde mai pui că lumina cu pricina putea fi, după

toate semnele, o lumină artificială, înșelătoare. Tulburarea care a urmat nu a fost decît încercarea de zădărnîcire a armistițiului ce trebuia să preceadă pacea.

Pacea pentru România va depinde de rezultatul alegerilor. În locul armelor vor hotărî voturile. De va fi un vot decisiv pentru democrație, atunci putem spune că țara noastră încheie cel de al doilea război mondial ca țară învingătoare. De va fi un vot majoritar pentru o formulă „originală”, țara noastră va încheia cel de al doilea război mondial cu statutul care i-a fost deja acordat în urmă cu 46 de ani — țară învinsă! Și nu ar fi decît o acceptare de bună voie a ceea ce ni s-a impus!

Avem posibilitatea redobîndirii nu doar a realei independențe și suveranității cît și a demnității naționale pe o

cale unică în istorie: — calea pașnică de exprimare liberă a voinței de a fi într-un fel sau altul.

A opta pentru democrație înseamnă, în fapt, a opta pentru pace. Pace la hotare, pace înlăuntrul lor. Și mai mult decît atît, ar însemna, în sfîrșit, realizarea aceluia „consens” social pe care îl clamează toate forțele politice angajate în cursa electorală.

Ce va însemna de fapt o victorie a democrației în România?

Va însemna o „evacuare” a ultimelor detașamente ideologice (și nu doar) ale ocupației sovietice! Mai mult nici nu putem dori în condițiile în care detașamentele militare ale fostei (?) Armate Sovietice adăstăază încă pe cîmpiile și în orașele Europei. Pentru a se retrage au nevoie de bani, de creșe, de garanții. Slavă Domnului că nu sîntem într-o asemenea tragică situație. Noi sîntem într-o situație comică, nimeni nu ne mai ocupă, în schimb ne-am ocupat singuri după plecarea ocupanților. Poate aceasta a fost și garanția care le-a fost oferită atunci pentru a pleca. Dacă nu ne dezocupăm cît mai repede, situația, din comică, va deveni tragică.

Să sperăm că ne vom fi dezmeticit îndeajuns pînă pe 27 septembrie și că armistițiul început în decembrie 1989 ce a întrerupt temporar războiul purtat de unii dintre români împotriva tuturor românilor (ultima fază a celui de al doilea război mondial pentru România) va avea ca rezultat pacea.

Eugen Uricaru

Căutarea absolutului

Ca romancier, Minulescu n-a fost niciodată luat în serios de contemporani, iar ultima sa încercare, **3 și cu Rezeda 4**, care apare în 1933, un an cu totul excepțional pentru romanul românesc (acum văd lumina tiparului române ca **Adela**, **Locul unde nu s-a întâmplat nimic**, **Răscoala** în generația matură, iar în cea a tinerilor **Patul lui Procest**, **Maitrey**, **Maidanul cu dragoste** al lui G. M. Zamfirescu, **Femei** al lui Sebastian și altele), n-a mai găsit la comentatori nici măcar sezele sub care se acoperiseră precedentele, **Roșu, galben și albastru**, cărui Zarifopol îi găsisse „farmecul unei proaspete și vii simplicități”, sau **Corigent la limba română**, „interesant ca document” după G. Călinescu. Judecat după normele romanului din secolul trecut și ale prozei care „presupune o viziune obiectivă concretizată în fapte precise”, romanul este într-adevăr, „fără interes”, „într-un stil ce nu depășește cursivitatea ziaristicii mediocre” (Lovinescu) și lasă o ultimă impresie de „neseriozitate” (Călinescu). Recitit după mai bine de o jumătate de secol și cu experiența altor lecturi decât ale contemporanilor săi, romanul — păstrând toate defectele care i s-au găsit atunci și altele pe deasupra — suportă încă o discuție care, dacă nu justifică neapărat reeditarea într-o colecție de largă circulație*, validează cel puțin la nivelul intențiilor o anumită complexitate a tramei și dorința evidentă de înnoire a genului (dar și continuitatea unei obsesii care vine de la Balzac).

Cartea (indiferent dacă-i acceptăm sau nu statutul de roman), este consemnarea încercărilor de a contura povestea unei femei cu totul liberă de prejudecăți, conveniențe și tabuuri în domeniul care se pretează cel mai bine acestui transfer de inhibiții cu substrat psihologic și social: cel al raporturilor erotice. În căutarea amantului ideal, femeia trece prin brațele unui număr oarecare de amanți temporari fără ca

experiența (sordidă în plan uman și schițată ca atare în episodul unde artistul o trece ofițerului) să o marcheze; ceea ce caută Rezeda (nume latin cu o simbolistică adecvată, căci **resedare** înseamnă a calma o suferință) este de fapt un suflet care s-o „înțeleagă”, ea este „o femeie care n-a avut niciodată puțința să se facă înțeleasă” și deslășurarea vieții ei ușuratece exprimă, la nivelul trăirilor elementare, această căutare. Istoria acestei femei neobișnuite ni se revelează treptat, în patru mărturii ale celor implicați: doi amanți, doi prieteni care se spovedesc pe rând cum s-au succedat în inima amantei lor și tulburările sufletului pe care le-a antrenat acest cadru, ciudat pînă la a sugera identitatea celor doi într-un personaj cu puternică tendință reflexivă, deci schizoidă, apoi Rezeda însăși, prin a cărei confesiune întrezărim ceva din complicațiile materiale ale unei vieți insubordonate canonului, cea de a patra probă la dosar fiind spovedania ultimului amant cunoscut, a doctorului care voia să spargă cercul magic al căutării acesteia, luînd-o de soție. Ultima mărturie și cea mai importantă, cea care ar fi trebuit să ne ajute să trecem dincolo de simplele aparențe, interpretabile în atîtea feluri, și să revele adevărul despre enigmaticul personaj, n-a mai fost scrisă, așa cum se întâmplă cu toate mărturiile cu adevărat revelatorii: aviatorul cu care Rezeda fuge înainte de ziua nunții, fapt inexplicabil în ordinea mecanică a lucrurilor (și lăsat ca atare de autor, cu binecuvîntată modestie), moare într-un accident, împreună cu nestatornica femeie; ea reintră cu alte cuncte în ordinea cosmică a lucrurilor care, pînă la urmă, nouă pămîntenilor ne este structural inaccesibilă, oricît de aproape de a o pricepe ni se pare la un moment dat că sîntem.

Avem a face deci, din acest posibil unghi de vedere, cu încercarea de a sugera complexitatea și impenetrabilitatea unui personaj simbolic, a Femeii (cu majusculă), temă superficială care

păstrează legături ușor de demonstrat cu lirica autorului, observate în trecere și de Pompiliu Constantinescu în recenzia pe care o face romanului în **Vremea**. Această complexitate este ostentativ investigată din perspectiva celor trei bărbați care au cunoscut-o și au văzut-o altfel, prin prisma deformatoare a propriei personalități; fiecare a surprins doar un profil care, suprapus celorlalte, inclusiv autoportretului (cu nimic mai obiectiv sau mai realist decât celelalte), oferă lectorului privilegiat tridimensionalitatea eroinei. Ca în multe alte cazuri, autorul — care nu are orgoliul să-și ascundă schelăria construcției — ne sugerează direct complementaritatea unghiurilor de vedere care se întregesc în final, căci unul dintre cei doi amici o spune chiar, vorbind despre femeie: „Prietenul meu, bunăoară, le vede incomplet, fiindcă mai totdeauna le privește din profil, ca pe monedele antice. Eu însă le privesc numai din față” etc. Nici vorbă deci că „intenția autorului a fost de a crea patru eroi tipici, Femeia, Amantul, Gelosul, Indrăgostitul legal”, cum zice Călinescu, căci pentru aceasta interesul ar fi trebuit să se mute, succesiv, pe cei patru eroi; el rămîne însă centrat tot timpul doar pe Rezeda și pe misterul ei, și de aceea și putem vorbi, odată cu autorul, de un roman. Acest roman a fost citit însă de contemporani într-o cheie falsă: el nu e nici „erotic”, nici obiectiv, ci o încercare de analiză psihologică prin refracția individului în patru oglinzi subiective, adică un experiment foarte interesant în acel moment, din nefericire ignorat sub acest raport de cititori și chiar de mare parte din critici. Doar același Pompiliu Constantinescu observă

Mircea Anghelescu

* Ion Minulescu, **3 și cu Rezeda 4**, ediție, note și prefață de Oct. Lohon, Ed. Literatorul, Craiova, 1991, 143 p.

povestea vorbeii

Intenționalitate

Folosirea în discursul politic a temei **complotului** (mondial, american, iudeo-masonic, financiar etc.) — prezentă, cum se vede, și în actuala campanie electorală — a fost în genere observată și analizată ca un fenomen local, de un primitivism dezarmant dar, din păcate, (încă) eficient. Fenomenul pare totuși să fie mult mai răspîndit și mai profund: într-o carte (publicată în 1987) despre limbajul politicii, M.L. Geis, ocupîndu-se de influența indirectă a limbajului asupra gândirii și acțiunii, consideră ca fiind exagerată obsesia orwelliană a limbajului politic construit cu intenția deliberată de a înșela — printr-un vocabular în care eufemismul e împins pînă la convertirea unei noțiuni în opusul ei; a limbajului care „face ca minciuna să sune a adevăr și dă respectabilitate crimei”. Nu acesta ar fi, în opinia lui Geis, cel mai periculos limbaj — tocmai pentru că stridența lui îl face ușor de detectat și de „tradus” în limbă comună de către cei mai mulți vorbitori. Obiecțiile autorului față de locul disproportionat de mare pe care modelul interpretativ orwellian îl are în analiza limbajului

conotații negative. **Deliberat** apare mai ales în contexte presupunînd intenții rele; fenomenul nu e, de altfel, specific unei anumite limbi, situația în română a adverbului fiind, cred, similară.

Cu aceasta se poate aduce în discuție întregul cîmp lexical al intenționalității. Lui **deliberat** putem să-i adăugăm cuvinte precum **intenționat**, **regizat**, **pregătit**, **calcul**, **scenariu**, **instrument**, **instruire** etc., și imbinări libere — **abil regizat**, **pregătit din timp**; cu atît mai mult, termeni la care componenta negativă e stabilă, cuprinsă în structura lor semantică — de exemplu **complot** — sau explicitat prin determinări: **mecanism diabolic**. Cîmpul semantic al intenționalității pare orientat spre negativitate; se poate presupune existența unui principiu conform căruia ceea ce e complicat, pregătit — e nociv. Desigur că nu e vorba de a nega existența numeroaselor exemple de intenții bune și pregătiri utile: doar că, într-un foarte răspîndit tip de discurs politic, acestea nu sînt aduse în discuție. E o chestiune de focalizare în vorbire, în act, nu în sistemul limbii. Dovada e că anumite imbinări ne sînt astăzi perceptibile ca veritabile clișee persuasive: s-a vorbit foarte mult, mai ales în 1990, de „tentative pregătite din

timp”, de „persoane instruite din timp”, de o „dexteritate îndelung exercată” etc. — formule temporale fiind utilizate incriminator. Analiza acestei stări de limbaj conduce la concluzia că la baza ei există o opoziție **spontan/pregătit** care e puternic valorizată: ce e spontan e bun, ce e pregătit e rău. Ca urmare, grupurile își construiesc discursul vorbind cît mai puțin de propriile pregătiri — deși acestea sînt absolut normale și e imaginabilă o persuasiune prin intermediul lor. Metaforele lexicalizate a țese și mai ales a **urzi** fixează aceeași componentă negativă a sensului unei acțiuni ne-spontane. Adjectivul și adverbul **spontan** ne este și el bine cunoscut — după multiple apariții în care trebuia să caracterizeze mitinguri și alte manifestări publice. O formulă — din aceeași sferă — amuzantă prin tautologie a fost „un scenariu **dinsănt stabilit**”.

Mitul care atribuie răului tenacitate pune de fapt în mișcare opoziția **natural/artificial**. **Binele** — simplu, natural, spontan — este amenințat de **răul** planurilor, pregătirilor și al complicațiilor. Ce e prea complicat e periculos; și în acest caz dovada ne e făcută de un clișeu relativ recent: adjectivul **sotisticat**. Adversarii politici dispun obligatoriu de arme, aparate, tehnici **sotistice** (punctul culminant al ridicolului fiind celebra „presă sotisticată” cu care se anunța că erau tipăriți banii falși ai opoziției în iunie 1990). Valoarea negativă a adjectivului **sotisticat** (dovedită de faptul că nimeni nu e dispus să-l folosească drept atribut al propriilor aparate și sisteme) e explicabilă prin etimologie și e curentă pentru sensul său estetic (dicționarele noastre, de altfel, indică de obicei doar acest sens, restrîngîndu-i aplicarea la domeniul limbajului, stilului, aspectului); sensul tehnic (cu aplicare la sisteme, aparate, mecanisme, programe) nu ar avea de ce să fie incriminator. E clar că intervine aici o teză nemărturisită, dar care colorează afectiv limbajul: tehnicile prea complicate nu pot urmări decît să facă rău.

Cum a murit Marin Preda?

Savu Dumitrescu, MARIN PREDA, ÎNTRE VIAȚĂ ȘI MOARTE, Casa Editorială Odeon, București, 1992

În preajma datei la care Marin Preda ar fi trebuit să împlinească vârsta de șaptezeci de ani, Savu Dumitrescu, fostul șef al directorului Editurii „Cartea Românească”, își reeditează sub un titlu nou (**Marin Preda, între viață și moarte**) amintirile din 1985. Când a apărut prima versiune a cărții (**Zece ani alături de Marin Preda**), toată lumea a făcut haz mai ales de „fărăniile” scriitorului, de artașul, de gusturile și chiar de înjurăturile sale. Poate că în 1985, la succesul cărții a contribuit (cum pretind că știu cunosătorii tuturor secretelor vieții noastre literare) și Mircea Nedelciu, vânzător pe atunci la librăria Editurii „Cartea Românească”, pentru că prin „pieptănchele” său stilistic ar fi trecut și manuscrisul lui Savu Dumitrescu.

Și într-adevăr, în versiunea din 1985 există foarte multe pagini delectabile (le-am putea numi chiar... savu-roase), cea mai literară dintre ele fiind, cu siguranță, aceea despre tăierea unui porc, de Crăciun, în curtea casei orașenești a scriitorului, din strada Pictor Romano. Pe scurt, Nea Tecu (după numele dat de copiii lui Marin Preda) transportă din Ghencea, până la domiciliul scriitorului, „un porcelan de vreo sută de chile, chiar 110” și împrună cu „nea Costel”, mecanicul Editurii, îl injunghe rapid, fără ca animalul să apuce să guște măcar o dată Urmează pirlitul și spălarea cu apă fierbinte, în așteptarea „sefului” care ar fi trebuit, după datină, să coboare din casă și să pună sare pe tăietura în formă de cruce de pe fruntea animalului sacrificat. „Așa că făcusem tot ce trebuia să așteptam să vină seful din casă. Deodată, se deschid geamurile la dormitorul domnului Preda și-l vedem că apare la geam supărat și mi se adresează: / — Să știi, mon cher, că nu-mi place cum ai procedat. Sînt foarte supărat și-mi pare rău. Așa ieșit așa! — De ce ești supărat, Marine? a intervenit și doamna. / — Pentru că de Crăciun porcul trebuie să guște tare pe bățatură, să s-audă. / — Da, dom' Preda, am căutat eu să explic, da' noi am căutat să nu facă prea multă gălăgie, să nu supărăm vecinii. — Îi bag în p... mă-sii! a început seful în stilul lui când se dezlanțuia. El nu știu că la români se taie porcul de Crăciun? Păi, dacă nu le place, să se ducă în p... mă-sii, unde vor ei să facă acolo Crăciunul. / — Să trăiești, am înțeles! am zis eu. Păi la anul am să vă tai un porc care să guște cit o fanfară întreagă. / — Bon, perfect, a zis seful și a venit îos să guste din țuica „coaptă”, zicînd: Ilai noroc și să-l mincăm sănătoși.”

Eliberată de supravegherea severă a stilștilor, dar și a cenzurii, cea de-a doua ediție a cărții lui Savu Dumitrescu, mai puțin literară și poate chiar mai lipsită de măsură, ne oferă în schimb numeroase alte surprize.

Prima dintre ele ține de indiscreția destăinuirilor privind viața de familie a scriitorului, cu toate servituțile și mizeriile ei. E vorba, cum s-ar spune, de „mica istorică” de care, iată, nici Marin Preda n-a fost scutit. Din acest punct de vedere, destăinuirile lui Savu Dumitrescu pun într-o lumină foarte puțin favorabilă pe mulți dintre cei care l-au cunoscut sau au trăit în preajma prozatorului. Dar avom de a face firește, și cu informații „benigne”, din categoria celor pe care oamenii obișnuți (dar oare numai ei?) le devoră, cu sentimentul că în felul acesta au reușit să steargă toate distanțele dintre cer și pămînt. „Ca restaurant pentru servitul mesei, notează atent Savu Dumitrescu, prefera mai ales «Capsa» dar și «Berlin» sau «Athènes». Dintre felurile de mâncare cel mai mult îi plăceau zece tărâneli, ca ciorba acrită cu zeamă de varză, mămăliga fierbinte, puilul la ceainu cu mult mușlei de usturoi, cîrnați tărănești, de porc și carnea de porc proaspătă prăjită în tigaie și servită cu mămăligă caldă. La restaurant, comanda mai ales omeletă cu cascaval sau brinză cu mămăligă caldă. Băuturile lui preferate erau Cinzano, Johnny Walker, vodca rusească, vinurile soci (fetească neagră, Cabernet-Sauvignon) și șampania franțuzească Mumm. / Folosea zaharina în loc de zahăr, pentru că era puțin diabetic, bea cafea naturală cu plăcere și fuma Kent. Folosea și un medicament pentru ochi, pirocarpina, din care își puneia mereu câteva picături.”

Mulț mai importante sînt destăinuirile politice (majoritatea dintre ele inedite) pentru că ele vorbesc despre îndrăgirea cu care scriitorul și-a apărut, în cele mai dificile împrejurări, independența, și explică de ce, pentru foarte mulți dintre contemporanii săi, Marin Preda a fost cu adevărat un reper.

La un congres al culturii și educației socialiste, Marin Preda părăsește precipitat sala, sub privirile intrigate ale „cîrmaciului”, pentru că a descoperit că discursul pregătit de-acasă i-a fost înlocuit cu un alt text. Uite ce am pătit, îi explică prozatorul lui Savu Dumitrescu, în mașină: mi-am pregătit un material, ca să-l prezint astăzi în fața tuturor și a lui Ceaușescu, pentru că așa am primit invitația (recomandarea), să iau parte la această sedință. Cum am intrat în sala de sedințe și am luat loc pe

scaunul care-mi era rezervat, s-a apropiat de mine un tovarăș de la ei — de acolo unul cu părul alb și pletos și mi-a zis: Tovarășul Preda, fiți bun și nu vă supărați, putem să ne aruncăm și noi o privire pe lucrarea dvs? Eu am luat-o așa, ca de bună credință și i-am dat-o. După zece minute vine iar lângă mine și-mi întinde un material bățut la mașină — curios, am vrut să verific câte pagini am primit ca nu cumva să-mi lipsească vreo pagină, numai că eu aveam materialul scris de mină, iar ei mi-au dat un alt material, bățut la mașină. Îmi dăduseră o altă lucrare, scrisă de ei așa ca să le convină lor mai bine, cum de altfel au făcut și cu alții în împrejurări asemănătoare. (...) Incepusem să mă sufoce de supărare și am considerat că cel mai bine și înțelept e să mă ridic de pe scaun și să ies afară din sală lucru de care l-am și făcut imediat.”

Tot de la Marin Preda, Savu Dumitrescu știe că după apariția primului volum din **Delirul** ar fi urmat o discuție penibilă cu Cornel Burtică, la Comitetul Central unde prozatorul i s-ar fi cerut să-l introducă pe Ceaușescu în cel de-al doilea volum al romanului. — Băga-l-as în p. mă-sii de slugă împachetată, ar fi exclamat Mar'n Preda în fața soferului său, auzi pentru ce m-a chemat el! / — Dar pentru ce v-a chemat, dom' Preda? / Aici potopul de injurături s-a dezlănțuit pur și simplu. / — Auzi domnule, cum domn'e?, as putea eu să accept vreodată sau să fiu obligat de acest Burtică sau chiar condiționat, auzi! condiționat!”

Însă destăinuirile cele mai senzaționale sînt acelea legate de ultimele zile din viața lui Marin Preda, pentru că ele aruncă o lumină nouă asupra împrejurărilor, oricum neobișnuite, în care scriitorul a murit. În versiunea lui Savu Dumitrescu, „în dimineața zilei de 10 mai 1980 (asta a fost într-o simbrătă), cîcva s-a apropiat de porțile Editurii «Cartea Românească», apoi a spus că e de la Televiziune sau Rad'io, dar fără să se legitimeze, și a spus că vrea să ia legătura cu domnul Marin Preda. Acel individ (după spusele unora) a mai fost la Editură, dar nu l-a găsit pe prozator. De data aceasta găsindu-l a intrat în biroul prozatorului, și i-a făcut cadou o sticlă de 34 whisky, solicitîndu-i un interviu. Prozatorul Marin Preda a acceptat cu

joii 15 mai 1980. Numai că individul nu a mai venit să ia interviul la data stabilită, în schimb l-a contactat la telefon, angajînd o discuție cu prozatorul, care a durat timp destul de bun cel. Discuția devenea din ce în ce mai agitată. Spre finalul acestei convorbiri, Marin Preda a încoput să se enerveze și chiar tipînd la interlocutorul său l-a întrebat: «Și, în final, ce tot vrei de la mine, domnule?» Celălalt i-a răspuns: «Eu nu vreau nimic, decît să știu dacă mai aveți ceva din whisky-ul pe care vi l-am dat cadou?» «Vrei să știi?» «Da, vreau să știu! Ai consumat toată băutura? Cînd voi putea veni să vă aduc alta?» «Da, domnule, am consumat-o, chiar acum o jumătate de oră am consumat ultimul pahărel.» / «Atunci să-ți fie de bine, domnule, dar cu cred că nu mai apuci ziua de mîine.» A fost găsit mort, pe 16 mai 1980, înainte de orele 13, la Mogosoaia, de unde ar fi trebuit să plece la Focșani, însoțit de Cornel Popescu și de doctorul Dan Claudiu Tănăsescu, la o întîlnire cu cititorii. „După ce procurorul a ordonat să se ridice cadavrul lui Marin Preda pentru autopsie și înhumare (și continuă Savu Dumitrescu «depoziția»), au venit doi oameni”, care s-au instalat în camera scriitorului, unde au rămas timp de două-trei zile. Apoi și-au mutat activitatea în biroul de la Editură al prozatorului, de unde au plecat cu toate hîrțile pe care le-au găsit. „După toate acestea, s-a prezentat la Editură un alt domn, spunînd că este de la «interne» și că a venit să ia cîteva date despre moartea lui Marin Preda”. În realitate, ceea ce îl interesează pe acest ultim „anchetator” este sticla de whisky, luată acasă de o femeie de serviciu. „Femeia a adus urgent sticla la Editură. Domnul de la Interne a luat sticla și a invilit-o cu un ziar, punînd-o în servietă. Și după ce a zis «bună ziua», a dispărut — și nici în ziua de azi nu știe nimeni cum îl cheamă și nici nu se cunoaște ce s-a mai întîmplat cu sticla misterioasă.”

Într-o altă împrejurare, poetul Ion Caraion, cu care Marin Preda se consultă în legătură cu **Cel mai iubit dintre pămînteni**, l-ar fi avertizat pe soferul Savu Dumitrescu, în timp ce acesta îl „transporta la domiciliu”: „Ceea ce vreau să-ți spun, trebuie să păstrezi cu sfințenie toată viața dumitale. Să știi de la mine: în tot timpul acestui regim de teroare comunistă, în care toată lumea trebuie să facă tot ce spune acest nemernic pe care-l mai cheamă și Nicolae Ceaușescu dacă nu facem ce spune el, dacă îndrăznim să vorbim alfel decît el și cîcui lui luăm drumul pușcării sau al cimitirului!”

Convîngerea lui Savu Dumitrescu, „om de încredere al familiei Preda” și „credincios salariat” al Editurii „Cartea Românească”, după cum s'ngur se prezintă de mai multe ori, e că Marin Preda care în **Cel mai iubit dintre pămînteni** a combătut procedeele neloiale ale comunistilor, demasacindu-le, „a intrat în obiectivul lui Ceaușescu” și a fost asasinat. Am avea de a face, prin urmare, cu o afacere murdară, un corresponsent românesc al celebrei „umbrelor bulgărești”.

După enigma „teroriștilor” din decembrie 1939, iată încă o problemă pe care tinărul și ambițiosul nostru „stat de drept” ar trebui s-o elucideze fără întîrziere.

Florin Manolescu

Cerșetorul de talanți (III)

Oparanteză. Seriu noaptea (în răspărul ritmului natural și social al timpului) despre Frumusețea insuflată de Sfîntul Duh, despre statutul creatorului de literatură, mă înverșunez împotriva propriei mele meserii în timp ce tocmă mi-o exercit. Și din păcate, de multe ori uit imensul ridicol al acestei stuații paradoxale. Situație ce seamănă cu a bolnavului care — căințîndu-se și sperînd că boala sa nu este totuși incurabilă, sperînd că va descoperi pînă la urmă un antidot — este, în același timp, mîndru de ea și se simte un ales al acestei „grozave” maladii de care ceilalți suferă în mai mică măsură și sînt, pur și simplu „niște” sănătoși.

Ce vreau să spun de fapt? Vreau să povestesc cum mi s-au întîmplat următoarele versuri dintr-o parodie a lui Topirceanu:

„Muza: Ridică-te, poet, și cîntă cînd îți spun!
Poetul: N-ai prea găsit, o Muză,
momentul oportun!...
Ca fata cînd e prinsă de zbuciumări
secrete,
Mă-ntorc și stau o clipă cu fata la
părete,
Apoi pe partea dreaptă din nou și iar
tresar...
L-am prins! Am prins dușmanul. Un
singur exemplar
Din cîți m-atacă noaptea, cu holărire
fermă

Să-mi perforeze toată sărmana epidermă!...
(...)

Muza: Devii insecticid!
Și stingi într-insul raza eternă de lumină
Ce tremură în toate tiparele de țînă,
În forme vii de floare de om și de insectă...

Poetul: Pe ține nu te mușcă...
Muza: Pe mine mă respectă.”

Adică, (tot vorbind cu cu prietenii despre relația om-insecte, și anume că i-ar fi fost mult mai greu lui Daniel cel din poveste într-o groapă plină cu plosnițe decît în groapa cu lei: tot povestind cu despre menajeria blindă de gîze din jurul lămpii de pe masa mea de scris, menajerie cu care — vrei Doamne! — as putea face, pînă la urmă noaptea de noapte dresuri unice în Europa folosindu-mă doar de stilou, de hirtie și de tensiunea mental-afectivă a scrisului și-a lecturii) iată că — într-o noapte de inimaginabile tensiuni „creatoare”, tocmai cînd descoperisem cheia absolută a unei minunate „creațiuni” poetice — intră pe fereastră o viespe mare biziind asurzitor. O oră întregă am to-păit prin cameră înarmat cu un ziar împăturiit încercînd s-o strivesc de perete: am stîns de mai multe ori lumina deschizînd larg fereastra că poate ieși ea singură; m-am mutat în altă cameră, dar, culmea, viespea a venit după mine strecurîndu-se prin țira de lumi-

nă de sub usă... În concluzie — ce mai! toată „genial-spiritualizată” mea concentrare într-ale artelor poetice s-a transformat (fîsîindu-se) într-o ridicolă stare acută de nervi. Bineînțeles că această poveste e banală. Dar din acea noapte, eu mi-o aduc aminte ori de cîte ori mă ia apa superbiei în „extraordinarele” mele momente de concentrare pentru un gînd pentru un vers, pentru cîteva rînduri, acolo... (Și la urma urmel, e-atît de bine și de odihnitor să-ți dai, măcar din cînd în cînd, seama că vorbești și trăiești — bineînțeles — banal și ridicol!...)

Dar să ne întoarcem la chestiunile noastre „serioase”. Îmi exprimam ceva mai înainte părerea că literatură s-a făcut întotdeauna după „metoda” rugăciunii. Numai că, bineînțeles, nu și cu vorbele sacre ale acesteia. (E greu de imaginat cu cîtă energie de gînd și de inimă s-au încercat de-a lungul timpului vorbele din „Tatăl nostru”. Oricît de celebru ar fi un poem — un sonet de Shakespeare, de exemplu, el nu se poate compara, în ceea ce privește acumularea de energie prin lectură, cu o rugăciune). Vroiam să spun că scriitorul, ca și cel care se roagă, folosindu-se de concentrare, de **paza minții**, încearcă din toate puterile să elimine din mînte orice alt gînd străin atunci cînd se apleacă asupra cuvîntelor sale. Dar scriitorul față de căușgâr, față de ascet, își păzește mîntea doar pentru a realiza o cit mai mare valoare expresivă a respectivului fragment de text, indiferent dacă vorbele acestuia cheamă binele sau cheamă răul, indiferent dacă sînt de dreapta sau de stînga. Scriitorul, poetul nu-și pun în mod necesar această problemă.

Ar putea părea că ceea ce discut aici ține doar de un anumit nivel al „moralei” scrisului. Dar voi da un exemplu pentru a încerca să dovedesc că aceste lucruri au o mult mai amplă și mai adîncă rezonanță. Unul din studiile avansate ale rugăciunii inimii este acela în care practicantul adoarme, rostînd-o, iar dimineața este trezit tot de „sunetul”, de „vocea” ei. Mie — sărmanul — mi s-a întîmplat însă (înainte de-a ști ceva despre acest tip de rugăciune și despre

cuvintele sale) să adorm rumegînd în mînte un vers și să mă trezesc din somn tot cu el în cap. (De cîteva ori chiar, acest vers fiind mai „lucrat”, mai slefuit decît era înainte de-a adormi.) Ținînd cont de arhidiscutata relație dintre „conștient” și „subconștient” sau aducîndu-ne aminte că unele tratamente psihiatrice nu fac altceva decît să elimine cît mai mult visele din timpul somnului pentru a mări odihna datorată acestuia nu cred că se pot calcula consecințele (faste, nefaste?) ale faptului că nu se ține cont cu ce fel de tip de vorbe întretinem transferuri de energie de intensitate maximă (cum se întîmplă în cazul scriitorului).

Din același punct de vedere, tiparele — cum le numeam — tradiționalizate calitativ și cantitativ ale limbii uzuale, vorbite, tiparele ei de asociere morfologică sintactică și — mai ales — imaginativă sînt cu prisosință un fel de poliță de asigurare că folosindu-le, avem de-a face cu modalități benefice de-a „reflecta” realitatea. Orice încercare de modificare a acestor tipare s-ar putea să fie riscantă din perspectiva relației trimeice Bine-Frumos-Adevăr. Oricum — eu unul — nu mă simt în stare a avea discernămintul necesar pentru a hotărî dacă un poet, „lupîndu-se” cu limba — pe care la urma urmei o vorbește tot el zi de zi, în mod firesc — obține „victorii” sau „înfrîngerii”. Și nu cred că — în acest plan al discuției — critica literară de exemplu, ar fi pregătită, prin condiția și prin statutul ei, să-și spună cuvîntul, să hotărască.

De fapt, toate cele de mai sus s-ar putea să fie și începutul unei dovezii a faptului că autonomia literaturii, autonomia artisticului în general sînt discriminări ce pot duce la adevărate maltratare morale, ontice sau principial-metafizice pentru cei care le practică.

Cristian Popescu

ion stratan

ELEGII LA NOTRE DAME

venus din millo cerșind,
la muzeul Louvre

prejudicata e o judecată. nu mai confrunțați
ideile cu o realitate, statui cu inel de picior

ce ușor e să rămineți acolo. ce ușor. ce ușor.

Prezentul aparține trecutului. Emoții, senzații
Perfecțiunea e un vagon de jasmin, arzind între
stații

Sint pieptănături care au născut religii
Sint sini care au distrus națiuni
Momente în care cuvintele par amintiri din
copilărie

doresc trupește creierul tău

atașaiul cultural brazilian
după recitalul de poezie

ei da, atașatul cultural era o femeie
fără grade și ifose, bani

articole-n „Scinteie”

dansase samba-n local
cina cu domnul Hourcade

ce doriți. ce doriți la cocktail
un kilogram de apă. pătrat

o poetă americană,
în librăria „shakespeare”
tu nu ai putut veni

nici cărțile tale

oricum ce am scris se va duce

pe Sena, la vale

am intrat, n-am găsit

nici pe tine, nici cartea

din întreg, librăria păstrase

doar partea, departea

absența e-o parte din noi

— uneori cea mai bună

poetă ce scrii în limbajul

poporului ce-a ajuns pe lună

poetul antoine nicolas caillot
în seara plecării

și teza ta despre apollinaire se va duce dracului.
Sena
e foarte curată aici, în taverna „Beaux Arts”

Paolo, italianul, ne prezintă soluția alternativă
— sau despre radicali sau despre orgiastes

ne dă adresa în litere cirilice, ride
cum ridem noi de viața noastră, de tezele

pe care nu le mai scriem odată. dintre impresi-
sioniști
și-a plăcut Marie Laurencin, pentru că o iubea
apollinaire

(La noi nu a fost Cruciada copiilor
a fost uciderea pruncilor)

— Lasă, lasă...

Mă întorc mai bine să uit la mine acasă

despre...

Grafia melancolică

după ce a extenuat preț de cîteva volume o caligrafie exultantă și feerică, Vasile Dan a întors-o de-o vreme pe grafia melancolică. Poet al mirajului și al micii iluminări, hipnotizat de luminiscență și zumzet, el acclamă într-o sintaxă delicată o stare paradisiacă. Și o acclamă în două game: mai întâi prin exaltarea spre imn a calofiliei și apoi prin recuperări în spațiul reveriei. Gramatica ardentă face loc gramaticii nostalgice, amîndouă structurate însă de fascinația miracolului și de principiul beatificării. Atîta doar că prima dădea un asalt înfocat asupra extazei, pe cînd cealaltă cerne grațios amintirea ei. Exaltarea de ieri avea mirajul paradisiac drept țintă, reveria de azi îl are drept sursă. După anabasisul exultanței urmează catabasisul acesteia. Dar indiferent de direcția în care vrea să meargă, Vasile Dan se învîrte în jurul aceleiași centru iradiant: o memorie și o sensibilitate a mirificului. Ocolurile pe care le face dînd-o prin mediativ și problematic, programele deviaționiste pe care și le prescrie și le urmează cu încredere îl pun pînă la urmă în fața aceleiași ireductibilități: propria structură solară și mirifiantă, propria sintaxă fragilă și celebratoare. Eforturile sale de a acosta în cotidian și deceptie îl scot riguros la țărîm sîrbă-

torescului și al elevației. Indiferent ce măcel al iluziilor își propune poetul, singele scurs e doar un pumn de rouă și oricît se avîntă în malignitatea lumii sensibilitatea lui se răsfață în candoare. Într-un articol alert și subtil consacrat ultimului volum al poetului (**Drumul cu ființe**, Ed. Eminescu, 1990), Virgil Podoabă crede că am o idee fixă despre încremenirea lui Vasile Dan în proiectul beatitudinal, în vreme ce personal ar fi copleșit de evidența cu care se manifestă acum „reveria vesperală și melancolică a maturității” (**Vatra**, 9/91). Această observație omagiază eforturile mai vechi și mai noi, dar tot mai susținute, ale poetului de a ieși din crisalida feericului și sint într-un acord parțial cu ea. Ba chiar într-un acord anticipat cu cițiva ani, de pe vremea cînd socoteam că **întîmplări-le crepusculare...** din '84 deschid un capitol al „melancoliei reflexive”. Dar dincolo de asta nu pot să nu socotesc admirabilă bravura cu care Virgil Podoabă se străduiește să uite că reveria are o subnutriție paradisiacă, dacă nu chiar o determinare directă. Și oricît l-ar fi tras vîrsta (și l-ar fi împins contextul poetic) din mrejele mirajului și ale exultanței senzoriale, poetul nu și-a putut smulge de acolo rădăcinile lirismului. Sătul el însuși de angelica profesată, Vasile Dan a încercat să sustragă aceste fascinații fatale cam tot ce e manabil în structura poemului. El a reprogramat retorica de pe inoidal pe stenografic și de pe participația înflăcărată pe retractilitatea nostalgică; a în-

tors poemul dinspre senzualitatea gingașă spre reflexie și dinspre beatitudinea manifestă spre deceptivitatea stilată. L-a legat mai strîns de cotidian și confesiv, tîind în același timp subvenmulei. Dar poezia produsă de această negare de sine nu e decît omagiul tensionat al aceleiași grații creative care vede lumea într-o cristalinătate matinală. Tot programul negativizării eșuează atunci cînd poemul atinge stratul profund al sensibilității, cel în care domină luminozitatea și frăgezimea auro-rale. Vasile Dan și-a propus să participe la un lirism mai dramatic al actualității și și-a împins sensibilitatea într-un con de risc existențial. Panta dramatică a poeziei e nu numai lină, dar și confecționată în nostalgia vapoaze. țiile inițiale pentru entuziasmul caligrafic. A trecut chiar de la dionisiile imaginației la asceza notației, decis să facă penitența realului. Nimic din ce stă în puterile unui poet n-a fost lăsat deoparte în această operație de lepădare de sine. Dar tocmai eșecul acesteia demonstrează că Vasile Dan are și vocație și coerență structurală și că nu e un poet ce trăiește din afluxuri livești și din campanii ale vîrstei. Că el a ajuns să fie exasperat nu numai de propria-i grațiozitate, dar și de propria-i grație, e un fenomen ce ține de dialectica unui spirit poetic exigent, neatins de suficiență și nici de confortul for-

Intrarea poeziei într-o zodie umbratică s-a făcut atît printr-o reformă a retoricii, cît și printr-o reformă a limbajului. Cea dintîi e mai puțin ceremonială, cel din urmă mai puțin învîpăiat. Dar lepădarea de sine nu e, cel puțin pînă acum, decît o simplă năpîrlire. Toate mișcările de suprafață ale lirismului, culminînd cu trecerea de la exclamativul imnic la interogativul existențial, n-au elintit cu nimic structura sa de adîncime. Există un registru asupra căruia îndrjirea lui Vasile Dan s-a dovedit zadarnică. Acesta e, de altfel, singurul nemanipulabil prin program. E vorba, firește, de registrul imaginărilor, cel ce iese din însăși profunzimea structurii, relevînd-o în ciuda voinței și intenționalității care i se opun. Oricîtă realitate stenografiată ar aglomera autorul la suprafața poemului, cînd deschide supapa imaginativului acesta trage direct la lumină, hipnotizat de paradisiacul lumii, de substanța luminos-nutritivă a acesteia: „Afară, asurzitor, în navete grele de fier, / se descarcă sticle cu lapte. / Se crapă de ziuă. / Ai ajuns, în sfîrșit, / Pui mina pe-o sticlă / ca pe-o conservă în care lichefiată — / lumina. / / S-o bei și atît”. Chiar demarajul de pe o temă funebră se pierde repede într-o epifanie a candorii și poemul se retrage imediat în toposul paradisiac al mamei: „Moartea se îmbracă dimineața în alb. / Balsam. Frăgezime. Adiere. Vînt. / Dezgheț timpuriu. / Un copil ce sare într-un picior / pe pietre imaginare. Alb-negre. / O femeie cu o lumină pe mîini — / cum și le ține căzute în poală: / sigur o mamă”. Realul o cîrmește brusc spre miracol și icoană căci sub pojghita notațiilor se manifestă structura tenace a ceremonialului mirifiant și o vocație a suavizării. Într-o materie atît de imponderabilă dramaticul n-are de ce se prinde. El vine pe firul mediativ, dar trece doar ca o boare pe deasupra sensibilității. Fixația solară a acesteia a acaparat registrul perceptiv, transformîndu-l într-un filtru de eufemizare a lumii. Agresiunea lui Vasile Dan asupra propriei sensibilități e programatică, dar nu și eficientă. Cînd aceasta reușește să ocupe prim-planul poemului îl întoarce brusc spre beatitudinal și exultanță.

Al. Cistelean

Traseu teatral bucureștean (II)

La Național, o nouă variantă a „Menajeriei de sticlă” de Tennessee Williams, împlinește repertoriul primă noastre scene. Regizorul Mihai Manolescu a ales, nefericit soluția spectacolului simplu, cuminte tautologie textului dramatic, și el simplu, coerent, fin, fără soluții teatrale moderne, inventive, fără piesă vizuală, fără nuanțări interpretative profunde. Ne propune, deci, un spectacol direct, în registru normal și cinstit, abscons în semnificații și-n mesaje, ideile filosofice, existențialiste, precum și adâncurile psihicului personajelor nefiind forate și scoase la stralucire de suprafață al inteligenței luminoase din partea publicului. Decorul, simplu și el (chiar săruc), în concordanță cu viziunea regizorală, dezvoltă o aume linișite căldura și siguranța familială (ocrotitoare) în locul aceluși spațiu sufocant, claustrofobic (cu o Laura captivă și cu un Tom care cu efort, evadează). Credem că, neopriți de regizor la jumătatea evoluției personajelor incredinate, actorii ar fi împlinit artistic esența eroilor interpretați: Carmen Stănescu — Amanda Wingfield, repidantă și simpatcă, suprăcitatează rusa păstoasă a comicalului (de altfel, spumos și bine receptat de public), fără coloratura necesară a tragicului în traiectoria sinuoasă a personajului. Aimee Iacobescu — Laura (infirmită), atacă partitura cu aplomb și dezinvoltură, cu accente decorative exterioare, fără a stăruir în descoperirea valențelor bogate și a tăriei sufletesti a eroinei. Răzvan Ionescu — Jim O'Connor, un mare ambițios și un focos irlandez, nu reușește să-și țină friu temperamentalele explozii, căzind într-un portret ieftin de tinăr și țestoș curcan, slobozind stridente, îngroșări și saturante zgomote. Adrian Pintea — Tom Wingfield este cel mai aproape de rol, într-un rol, dar și iese desori, jucându-se, capricios și jovial, cu partenerii, dar și cu spectatorii. Este singurul căruia-i simțim tensiunea interioară, dozele de-nărcare nervoasă, de nonconformism și de revoltă, pe care le estompează prin bun-simț, sensibilitate, echilibru, ascultare... iar când nu mai suportă aerul mucegăit al familiei și tirania mamei, pleacă-n lume. Așadar, rareori, actorii ies din linearitate, asigurând acțiunii dinamism, gradăție și tensiune. Spectacolul este, oricum, onorabil și conferă satisfacții...

La Odeon, „Comedii” de Cehov, în regia lui Mihai Măniștii și scenografia Andrei Hasnas. Schițele dramatice Tragedian fără voce, Ursul și Cîntecul lebedei oferă actorilor (cu har) partituri generoase pentru adevărate recitaluri teatrale, la ridicată cotă valorică. Textele au esență (concentrație) generală umană, structură dramatică riguroasă și univers teatral original, incitând la creație (experiment). În spațiul metaforic, stilizat și atent desenat de scenografi, pe baza unei complete documentări plastice (ambientale) a epocii, conferind spațiului scenei expresivitate clară, caracterizată pentru eroi și vremea lor, regia „leagă” coerent cele trei scenete, într-un spectacol sudat, unitar stilistic. Aduagă scene din Hamlet, Regele Lear, Macbeth și Othello (este moda adaosurilor, nu numai comerciale) în Cîntecul lebedei, împlinind „confesiunile” triste ale bătrînului actor care se desparte de vrăjita cutie a scenei cu sfîșietoare durere. S-a lucrat cu migală artistică, s-a sfîșit interpretarea pînă la limpezimea celei mai fine nuanțe. Șerban Ionescu intruchipează un convingător Tolkacikov, comis-voiajorul chinuit din Tragedian fără voce. Stilul este variat și viabil, de la coșmaresc și pînă la grotesc. Gradează cu măsură degradarea eroului, alienarea lui treptată căpă-

tînd în final valoarea tragică. Calvarul sufletesc îl poartă pe trasee psihopatologice. Victor Rebengiuc înscrie rolul bătrînului histrion din Cîntecul lebedei în sfera rarefiată a marilor creații, prăbușirea actorului fiind perfectă și magică, în-timplindu-se în interioritatea eroului, dar răzbătînd în afara lui, se zbate între tragic și comic, accentele cabotine fiind virtuți în evoluția rolului. Același Victor Rebengiuc (moșierul Smirnov) și Mariana Mihaș (proaspăta și neconsolata văduvă Elena Popova) dau viață protagoniștilor, din Ursul, El, ridicol, cheflui, palavrăgiu, bolovănos, ghinionist, gafeur... Ea, exuberantă și veselă văduvioară, mimînd suferința și ascetismul, de fapt plină de incuri. Amîndoi, artiști, rafinați, trecînd prin toate stările eu nonșalanță, au sa-voare și haz în cantități comerciale (privatizate!), fiind un cuplu irezistibil... Radu Amzulescu are trei apariții diferite în acest triptic teatral, toate rămînînd în conștiința spectatorului: Luka (servitorul lui Smirnov), sufletorul bătrînului artist și violentul tinăr cu colivie (comision). La fel, Carmen Tănase și Angela Ioan, strengare fete-n casă la năbădăioasa văduvă veselă, jucînd cu temperament și umor „suferințele” ipocrite, fariseice ale eternei subrețe (slujnice, pe rus_ște), care-i papă stăpînei totul... arborînd un zîmbet senin sau lăsînd să picure o lacrimă a suferinței, pasional trăită.

Georges Feydeau rămîne bulevardier și usuratic pe orice scenă, ca toți frații săi întru scris obsesiv erotic și scatologic. Nu putea să fie altfel pe scena Teatrului Mic cu comedia sa, „Fazanul”, în regia lui Emil Mandric și scenografia lui C. Russu. Montarea aceasta satisface gustul public minor și are, eventual, succes de casă, dar nu poate să subjuge criticul (chiar dacă acesta și-a lăsat acasă, în cameră, exigența acerbă și sobrietatea extremistă sau nihilismul demolator). Este păstrată cu sfîntenie rețeta genului, ba cu îngroșările de rigoare, spre caricatură absurdă „marșînd” mai ales Dan Condurache, compunînd un epileptic fazan (soț fraier și amant nătărău), cu mijloace expresive care tace dincolo de limita suportabilului, ratînd rolul și succesul la public. Maria Ploae face un cuplu viabil cu nebunul ei soț, căreia-i sînt firești violențele și poza de stăpînă, sub papucul căreia fazanul cîrîie jalnic. Liana Lupescu este exact Lucienne, răz-bunătoare, tuturor chinurilor femeilor „virtuoase” care pedepsește rusinos toc-mai orgoliul bărbaților infidei (mari cuceritori), inclusiv al soțului ei, acel „Nae Girimeca” francezesc interpretat de Mihai Dînvale, un alt fel de fazan, pesi-bil încornorat. Amantul abil și viril, Don Juanul stilat, dar găunos, pus cu botul pe labe tocmai cînd era să se culce cu soția prietenului-fazan, are valențele rolului în compoziția lui Eugen Ștefănescu. Eugen Motriuc și Coca Bloos sînt pitorești în generalul sclerosat și sturda sa soție, tot așa cum sînt Petre Marin Patric și Viorica Vatamanu în scor-tosul clapon englezesc și soața sa englezică, fuctuoasă căutătoare de amoriuri galante. Un polițist smecher portretizează Nicolae Ivănescu; valetul Jeromme — stilat și afurisit (chiar afurisit) este leneșul și macheorul Nicolae Dînică; băiatul de hotel (garsonul), pisicher și ciubucar este autentic în ipostaza lui Adrian Duban; iar camerista de hotel, bună la toate, capabilă de orice, își găsește in-truparea (lăsată lesne la vedere, mai ales prin decolteu și prin jupon, puțin acor-poritoare de sînișori și pulpice) în tinăra actriță Irina Movilă.

Vlad Andrei Orheianu

ÎNĂUNTRU

I. Găleata

i-am zis
mami pune-mi părul
dar n-avea chef și l-a chemat
pe tata lost colonel fost
colonel cu lădița lui de grenade
și mi-a ncolăcit suvițele
în jurul lor verzi și grāsane și cîrligele
atîrnau
în afară în stînga în dreapta
ai cel mai frumos par
mi-a zis el mi-a pus mina
pe creștet și fără să vrea degetele
în cîrlige grenade verzi grāsane
cu n-am vrut mami
m-am trās m-am smuceit bum bum
imi bătea imina
a bătut
ora 6 mami în fărășul mătura strînge
bucățelele alea din mine din tine din
mina ta

tată grăbește-te vin musafirii și noi
nu sîntem gata eu nu sînt
înăuntru toată nu-ncap
mă-nghesuși sînt
mina ta tată ah
gata
zău n-am știut
că-i așa verde înăuntru
mami

II. Ghena

tată de ce
mă scurg încotro
fuge coapsa mea și ngă
ai griță
mă sugrumi jumătate de coajă de cartof
încolăcită
în jurul arterei mele nr. 100
sau 50 sau 205 am uitat
să număr afurisit
caiet de matematică ochii mei
agățați de grila ta umu pe unu
unu
doi
trei
gîndaci probabil ai vecinei omoriți
cu praț franțuzesc mersi
mersi mami
că arunci alea cinci kile
de lapte stricat zău
că-i așa umed
și alb înăuntru
mami

Saviana Stănescu

Poem cu cîntec

„Un pahar în cutie, un pahar, un pahar
în cutie, aceeași cutie paharul e
altul cu toate acestea la fel. Voi schimba
cutia, paharul e altul un pahar în cutie
cutia-n pahar oh, nu, paharu-n cutie
(un pahar în cutie) cît de repede merge
la amiază paharul e pus în cutie așa :
un pahar în cutie, un pahar în cutie
în plus nu inseamnă nimic, salariul e
fix șeful se plimbă.

Pînă la 3 mai sînt 4 minute la 5 se
termină un pahar în cutie... un pahar
în ultima cutie ultimul pahar în a-
ceastă cutie aceste pahare pe mine.

Acasă mă spal, m-aprind din nimic
chibritul din nechibzuință. Mănînc,
măntor mi-e Dumnezeu, și toce. În
noapte adorm, apar pahare-n cutie, pa-
hare-n cutie...”

șase mai, șapte
mai, opt nouă
zece mai, așa mai
așa mai departe

Astăzi:

luptători mor în închisori
comuniste, șoferi violează
bătrîne doamne, copii se nase
orbi, case sînt purtate de valuri

în creștere,

tineri omoară
miri pentru bani, țiganii
schilodește copii-vituri, cerșetori,
șchiopi
ucigași profită de aglomerații, lava
coboară din ceruri tu,
Dumnezeule, ești ateu ?

Victor Nechifor

Simplă constatare

Părerea că noi am putea fi
și cîntec și tăcere
și viață și moarte
și totuși dintr-o dată,
se poate pierde numai într-o singură
clipa : aceea în care realizăm
așa, fără ajutorul nimănui
și fără să fi dorit vreodată acest lucru,
că sîntem numai impresia
unei categorii privilegiate.

Ce mai contează ?

Pizmașii întunecă lumina intimă a
trăirii.
Zdrobesc cu dinții lor de fiare
bui măcelte
Ultima speranță, ultimul vis, ultima
iubire.
Îți răzuie de pe unghii glasul îngelat
Urăsc.

Dacă ai putere (și trebuie să ai,
pentru că n-ai fi supraviețuitor
istovitoare
dacă te-ai fi lăsat păgubit de farmecul
tău),
suduie-i în gînd sau pe față, oricum nu
contează.

Nu mai contează.
Ce mai contează ?

Simona N. Popescu

Ironia dragostei

Eu te iubeam și tu plecai continuu,
ciudată efemeridă !
Nu fuși în țara de ghețuri a imaginației,
cad mai tot timpul din dreapta înțînirii
noastre.

Să ne iubim într-un singur cuvînt !
Nu-i posibil să-ncapă liniștea din
lucruri

într-un ecou fără să vină
și toate berzele la cină.
Înțelepții sînt muți, cum cere
parabolicul,
iar secundele astea imi mîncă din
palmă ;

numai natura face pe silabe,
Nu știu să-ntorc spre tine
o față de bărbat de stat și pace,
n-are a face, sărută-mă !
Au, nu e bine, mai exersează eu
planul ;
cîntecul e singurul război nesfîrșit
dintre noi.

Nu ai găsit nici la Homer
cum să mă-nțrebi despre iubire ?
Ca orbii sper.

După-amiază
de duminică

Plin de entuziasmul tinereții pînă
în gît

mi-aș da viața beției toamnei
să am de unde mă trezi
în duminicile plicticoase
pe care le visez și în care oamenii
ies numai gol
la plimbare (după principiul : dacă
tot murim
nu are rost să fim eleganți).
De la un timp visez japonezi
cu care nu mă înțeleg ce să cumpăr de
la ei

și eu ce,
carozitatea mă privește prin gaura
cheii,

dar nu sînt acasă
cu toate că aș vrea să fiu undeva ;
mai ales, nu acasă.
Cu toate că vorbesc o limbă a lor,
sinucigașii sînt prinși în zori
și mpusecși

în timp ce plecăm la serviciu
pe marginile franjurate ale duminicilor

(ieftine ca apa din volcă),
pe jos zace o vedere
în care iubita mă înțreabă
dacă e adevărat că zăplazui înalt
ce înnețmucște marea
nu e electric.

Victor Marin

Poetul la cincizeci de ani

Pe 10 august, praznicul Sfântului Lavrentie, un sfânt cu simțul umorului care, potrivit legendei, a sfârșit ars de viu pe grătar la Roma datorită unui joc de cuvinte, Nicolae Preliceanu a împlinit 50 de ani. O întreagă generație, a celor născuți în anii războiului, a trecut sau se apropie de acest prag al semicentenarului. Nicolae Preliceanu, pentru care o „mașină de uitat amintirile” s-a strecurat pe nesimțite în toate și în toți, vorbește în numele ei, cu luciditate, cu melancolie, cu convingerea că, dimpotrivă, multe lucruri nu trebuie tocmai date uitării. Ne regăsim în nu puține amintiri și memoare comune, provocatoare de tristețe, de îngândurare sau de circumspecție.

Trecind în revistă viața tată!ui meu

trecind în revistă viața mea
trecind în revistă zilele
luni marți miercuri joi vineri
sambătă
revăd singurătatea duminicilor
insorite
la marginea orașului

Impărtășim, odată cu Preliceanu, senzația că am trecut, cu toții, prin lunga noapte a Sfântului Bartolomeu :

Singur în noaptea Sfântului Bartolomeu nu poți fi pe hirtie urmele nopții sint neconcludente să înțelegi limitele Nopții Sfântului Bartolomeu nu ajunge să fii singur iarăși nu ajunge trebuia să mai chemi pe cineva chiar înainte de a te naște.

Medităm elegiac, cei care fac parte și am rămas din această generație, că existența noastră a fost pe lungi porțiuni aidoma unei mașini de măcinat cafeaua unde „lichidul negru ține loc de iad” și unde „fiecare-și poartă Styxul în cești mai albe decât ingerii”. Am încercat adesea, cum ne amintește Preliceanu, sentimentul că

prietenul tău a plecat ieri și se va reîntoarce mâine sau niciodată adică o zi mai târziu.

Ne-am uitat la noi înșine, prin schimbările vrute și nevrute ale vieții, cu gândul înstrăinării, al perplexității, al pierderii existențiale :

Stau în restaurant și mestec aceeași gumă de anul trecut și mă uit afară cu un ochi închis prin fața căruia trec cenușii toți ai mei rude și prieteni și necunoscuți și mai ales eu însuși în zeci și sute de exemplare indemnindu-i să se grăbească.

„O tăcere lungă definitivă” ne-a apărut adesea „ca singura posibilitate de acum înainte”. Dar, până la urmă, cum zice prietenul nostru,

cu toții sintem aici ne stringem unii într-alții și-l laudăm pe cel care a hotărât asupra luminoasei noastre nașteri.

Chiar dacă Preliceanu exclamă la un moment dat că „noi nu mai vrem să scriem nimic” îl asigurăm, cum o știe și el prea bine de altfel, că o vom face. Vom scrie. Pentru aceasta și pentru multe alte lucruri „LA MULȚI ANI !”

Dan Cristea

Înainte de

un loc comun critic, deseori invocată odinioară, va fi fost acela al excepționalității fenomenului poeziei române contemporane, respectiv, a valurilor succesive de poeți apăruiți în anii '60-'70. Adică nu valoarea ca atare a acestei poezii, ori nu numai asta (căci pentru o perioadă relativ mică de timp, doi-trei poeți ieșiți din canoanele obișnuite ar fi fost suficient), ci admiterea faptului că poezia românească recentă poate fi privită ca un fenomen cultural ieșit din comun, — nuanță ce are în vedere în primul rând cantitatea, și, vom vedea, o ireductibilă diversitate.

A discuta despre asta acum, tîrziu, acum cînd poezia pare să-și recapete locul relativ marginal chiar și între „obiectele culturale” (cu atât mai mult într-un secol al spectacolului), rolul ingrat de simplă curiozitate privită cel mai adesea cu suspiciune, neîncredere ori cel mult cu o oarecare milă-tandrețe, ca și cum ar fi vorba despre un organ atrofiat al unui om întreg al altor timpuri, — a discuta despre asta acum nu este nici absolut necesar, nici inevitabil, dar, oricum, nici condamnat. În fond, Marin Sorescu, de pildă, va rămîne, prin unele (destule) dintre cărțile sale, iar nu prin întemeierea „Literaturii”.

Poezia românească de după deceniul al șaselea se constituie, spunem, ca un fenomen aparte, notabil, demn de luat în seamă, nu atât prin valoarea poezilor ce atrag imediat atenția (totuși, din cale afară de mulți), nici prin numărul cărților de poezie de o anumită importanță (destule în aproape fiecare an editorial), ci în primul rînd prin neașteptata diversitate a stilurilor, adică prin maxima personalizare a vocilor. Nu numai în România s-a scris multă poezie în anii '60-'90, ci și în Polonia ori Cehoslovacia, și nu numai în Est, ci și în Franța, ca să nu mai vorbim de Statele Unite. Aiurea, însă, ideea de epocă literară își păstrează caracteristicile: există o generație Black Mountain, o alta a grupului de la San Francisco, ceea ce înseamnă trăsături recognoscibile la majoritatea poezilor importanți ai unui anumit moment. La noi, însă, pînă la explozia optzecistilor, ceea ce se poate constata fără nici o orbire este că poezia

românească s-a definit în primul printr-o totală absență a numit comun (ulmitoare, desigur, dar oare nefică, sau tocmai pe dos?). Iar, tărescu, Coșovei, Stoiciu, Mariana Magdalena Ghica, Cristian Popescu chiar și Stratan ori Ghiu au, cu evidente trăsături comune (în ciuda vitabilelor diferențe), fie că le vom tifica în legătură cu narativitatea, ironia, subiectivizarea discursului oricît de aplecată la el, însă, mic, a privind înapoi cu atenție, asemenea serii mi se par imposibil de fac ceea ce privește anii '60-'80. Nu e suficientă asemănare nici măcar (or ales) între colegii de generație poezică distanță între elenismul în cel urmă gongorizant al lui St. Aug. D și onirismul lexico-narativ dimoviar tre esopismul sorescian și „romantic beatnic al tinărului Păunescu, întrețiozitatea manieristă a discursului petelan și invenția nichitiană. Și pentru a da numai foarte puține e ple într-un eseu care, voit, se va de citate.

Nici nu e nevoie să căutăm pe contrastive: oricine contrastează cînt cu oricine. Vocile sînt real înconfundabile, chiar și pentru aceia tre lectori care nu citesc poezie în curent. Fiecare dintre cei 20-30 de importanți ai anilor '60-'80 își c iește, cu destulă aplicație și succeria individualitate, propria alter nu numai vizavi de contemporani, în măsură suficientă, față de înai Situația, s-o recunoaștem, este cel curioasă și merită a fi examinată cu mare atenție, căci, într-o vreme cîn alte meleaguri, majoritatea căutărilor soldează cu nivelatoare experiment limbaj și asamblare textuală, poezii mîni reusesc, fără efort aparent, a rate experiențe genuine (în propriu tem de referință). Necrezînd cu preț în genialitatea românului (f măcar poetică, conform zicalei), r rămîne decît să caut explicațiile a se ale unui fenomen incontestabil. înt, însă, de a trece mai departe, rămîne de spus că cele afirmate ai sînt o judecată de valoare, adică r pretinde în nici un fel vreo suptate a poeziei/poezilor de acum două decenii față de optzecisti/nouăzecisti și mai rău, doamne ferește, vrona de poezia franceză sau americană.

vlaicu bârna

Din timpul năvălirilor

Motto :

Lingușiți-mă, lingușiți-mă, nu dau voie să stați degeaba.

Ion Iancovescu

În capul oștilor mergînd spre Roma regele hunilor tocmai trecea printr-un orașel din cîmpia lombardă. Încereniți în supunere îl întîmpinară fruntașii locului cu legiuita piine și sare, cheia urbei pe o pernă — simbol al deplinei predări. Măritul oaspe stînd în șa răspunse cuvîntului de bun sosit e-un gest prietenos, profund liniștitor, dar tot atunci suit în scări un glas din rîndul celor ce-i cinsteau primirea se adresă temutului Atila rostînd cu o prea plină-nflăcărare săltați ditirambi ai unei ode ce-i proslăveau înțelepciunea mare și chipul mîndru de cuceritor, zicînd că n-are-n lume-asemănare ei locul i-ar fi numai printre zei...

Stă și l-ascultă mult viteazul rege aflînd din șoaptele unui tîlmăci că avîntatul urlător era

însuși poetul emerit al urbei iar cele spuse apăreau și scrise în mina lui, cu litere de aur, pe țepenele foi de pergament. Bardul își incheia sonor lectura cu o smerită și adîncă plecăciune în fața adoratului subiect cînd acesta își desceleşă stătuta falcă

dintr-o atență, rece nemîșcare și zise celor ce-i stăteau în preajmă cu scîrbă arătînd spre histrion : — Spinzurați-l !

Sări atunci ca fript primarul acelu orașel romagniol și cu rugări și scuze-i dobîndi iertarea, dar dîndu-se de gol ;

pentru că singur întocmise întregul protocol.

Citadină

În lungul ulițelor toropite trece iar ucenicul zeului Vulcan omul care strigă : repar ligheaaane ! și-l revăd în hainele lui scorțoase tăiate din plev cenușiu.

Cu pețece de fier plină bocceaua

și pașii care bat în răstimp o cadență obosită pe asfaltul subțiat al dogorilor verii.

Și iar sfișietorul ecou... ligheaaane provocînd orașul surd și master în care nu-l aude decît Maria

Magdalena,

dar ligheanul ei profesional a devenit un exponat inert în muzeul podit cu regrete al credinței și al celor mintuiți.

Marea

Marea — metaforă de virf a risipei în singurătatea-i neconsolată cu herghelile de coame inspumate venind spre țarm și iar întoarse-n larguri

ca să inscrie-n prundurile fine frînturile de cerc înlănțuite și să respire-n măsurate ritmuri foșnirea mătăsoasă de brocarturi. Iar de-i arunc în treacăt o muștrare este pentru minia ei oarbă pe care cite un neisprăvit o imită făcînd praf totul.

La soroc

Trimbițele sună și timpul se curmă cei chemați de pretutîndeni sosese, între gura iadului și crîngul cerese începe acum judecata din urmă.

Iată-l acolo înșirați așteptînd de istorie osîndiți apriori la un loc asupriții și biruitorii dimpreună socotîndu-și păcatele-n gînd.

Răspund pe rînd strigați din cartea mare și nici un chip din ceată nu pare bucurios, te-ntrebi ce mai rezolvă această-nfățîșare după toate caznele infernului de jos ?

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

văzută de Ion Cucu

Postmodernism

...mplă încercare de a surprinde domi-
nanta unui anume moment cultural (sur-
rînzătoare, e drept), admitînd chiar, la
...adică, fie chiar și aprecierea inversă:
...fond, de ce nu, (depinde din ce unghi
...rivesți), poate fi socotită regretabilă ab-
...nța coeziunii de grup ori a coerenței
...e epocă.

••

Oricît de sumară, o reflecție lipsită de
rejudcăți identifică rapid două serii de
...plicații suficiente. Mai întîi că, a zice
...a așa este felul de a fi al poeziei româ-
...ești, identificîndu-se rapid același
...imptom în diferite perioade ale trecu-
...ului (aștepta, vocile interbelicilor, dar, în
...cfnitiv, chiar și cită distanță între
...Iecsandri, Eminescu și Macedonski, ori
...hlar între Eliade și Bolintineanu), dar
...n asemenea argument nu face decît să
...alsifice datele problemei, considerînd
...rept cauză ceea ce e, de fapt, numai
...fectul repetat, în epoci diferite, al unei
...ricini mai profunde: tinerețea organisi-
...ului cultural numit poezie românească.
...ăci, în ciuda numeroaselor împliniri me-
...morabile, deceniul șase al acestui secol
...ăsește o poezie românească avînd des-
...de... nișe insuficient sau aproape deloc
...xploatate. E loc destul și pentru ba-
...descul și sonetistul Tudor George, și
...ntru romantismul mascat al unui Mir-
...Dinescu. La 1960 poezia românească
...e abia un secol și jumătate de existen-
...ță și libertatea este, încă, aproape to-
...ală, orice experiență e binevenită, mai
...ult chiar, are succesul asigurat, cu
...n condiția numai a deplinătății limbii, ne-
...lînd încă nevoie de solidaritatea de grup,
...nerație pentru a impune o anume
...nouă) modă poetică. Ca să nu amintim
...cît în treacăt de condițiile specifice
...momentului cînd, după aproape două de-
...enii de tăcere forțată, explozia e cu atît
...mai firească (fără însă ca proletcultis-
...mul să fi avut vreun rol decisiv în de-
...lanșarea momentului poetic al deceniul-
...ul șapte, ca reacție după tăcere, așa cum
...-a afirmat de atîtea ori).

In puținătatea (nu neapărat cantitati-
...ă, ci structurală), a unei poezii care, de
...a Văcărești încoace, nu numără nici
...năcar astăzi două secole pline, e loc
...destul pentru toți, iar impresia de
...noutate poate să apară oricît de des.
...ar Nichita Stănescu și contemporanii
...ăi, indiferent de vîrstă, generație, incli-

nații, apetit, au înțeles perfect lucrul a-
...cesta, ori măcar l-au intuit, răspunzînd
...cu plăcere și promptitudine unui soi de
...nou imperativ heliadesc de tipul „scrieți
...băieți, numai scrieți!” (asta, lăsînd în
...afara discuției ingerințele propagandei
...ori mai ales ale cenzurii comuniste, evi-
...dent mai puțin brutale în epocă față de
...cea din anii optzeci).

Iată de ce, în cele mai multe cazuri,
...ceea ce numim „impresia de noutate”
...nici n-a fost o simplă impresie, ci o nou-
...tate reală pentru poezia românească, ba
...chiar o noutate necesară, fie că vorbim
...de Ion Gheorghe și Ioan Alexandru, de
...Ana Blandiana, de Brumar, Mugur, To-
...mozei ori Cezar Ivănescu. Numai accep-
...tînd ideea puținătății poeziei românești
...se poate înțelege faptul că prea puțini
...dintre poeții deceniului șapte au stat sub
...semnul hotărît al vreunui ilustru înain-
...taș. Iar viitoarele istorii ale literaturii
...române, vrînd-nevrînd, s-ar putea să
...descopere aici o nouă perioadă „clasică”
... (înțelegînd prin „clasic” conturarea unor
...vrăsături fundamentale), adică o perioadă
...întru totul comparabilă cu cea interbe-
...lică.

De o mai mică importanță, dar fără a
...putea fi neglijată, o altă cauză a „împli-
...nirilor” poeziei românești în deceniile
...trecute trebuie căutată în influențele
...străine, mai exact în diversitatea acestor
...influențe. Aici e necesar să fie distinse
...două aspecte. Mai întîi, acela, coroborat
...cu ideea deja discutată a „golurilor
...mendeleeviene”, că existînd suficient de
...multe nișe susceptibile a fi umplute, in-
...fluentele venite de oriunde nu pot fi
...decît necesare, fertile și deloc condam-
...nabile. Dovada, dacă vreți, un Bacovia,
...care va fi cu totul altceva și la un cu-
...totul alt grad decît simbolizînd de mîna
...a doua, de la care pleacă. Ori, invers,
...ultimele volume ale lui Alain Bosquet,
...pornînd toate din nucleul psalmilor ar-
...ghezleni. De la Holderlin la Prevert, de
...la Gongora la Audiberti ori expresionis-
...tii germani, poezia românească a anilor
...șaiszeci nu poate fi condamnată că și își
...asimilează experiențe și sonuri absolut
...necesare, cu atît mai mult cu cît diver-
...sitatea acestor „sinonimi” face ca, pe
...ansamblul poeziei epocii, faptul să devină
...aproape insesizabil. Și, oricum, relevan-
...ța influenței, în cele mai multe cazuri,
...doar pentru stadiul inițial al unor ca-
...riere autohtone, dă diferența între sim-
...pla imitație servilă și o calofilie în mare
...măsură benefică.

Pentru poezia românească privită ca
...organism în dezvoltare, importanță e
...tocmai diversitatea unor atari influențe
...menite să umple golurile, căci, atunci
...cînd, în cele din urmă, tabloul va fi în
...sfîrșit plin (ori aproape plin), lucrurile
...vor intra în matca lor firească, adică o
...întregă generație, — aceea a optzeciști-
...lor, dacă nu chiar și cele ulterioare —
...se va pune sub un singur semn: poezia
...americană post-eliotiană. Va fi fost a-
...casta, — poezia „generației în blugi” —
...o ultimă sincronizare absolut necesară,
...de data asta poate că mai normală deci.
...aceea încercată la început de secol de
...Tzara, Vinea și colegii lor. Absolut ne-
...cesară, cu atît mai mult cu cît, cu foarte
...puține excepții (Bacovia de după
...„lumb”, Vinea și alți citiva modernis-
...ti, C. Ivănescu, Fl. Mugur, Mazilescu) na-
...tăritatea colobială specific americană
...rămăsese aproape străină poeziei româ-
...nești. De aici explozia optzeciștilor, decizi
...să aducă nu atît o infuzie de sînge proas-
...păt, cît să umple o nișă enormă rămasă
...aproape goală. De aici faptul că toți poe-
...ții care au apărut în ultimii ani scriu
...într-un asemenea fel și nu în altul. Nu,
...nu e o simplă modă, ei nu se imită unul
...pe celălalt, ci pur și simplu simt/știu/nu
...pot face altfel, convinși că acesta și nu
...altul e orizontul cu galeriile cele mai
...vinoase, care poate fi exploatat mai mul-
...tă vreme și cu rezultate notabile, în ciu-
...da relativei uniformizări. Și, mai mult
...decît oricînd, ar fi nevoie de o antologie
...a poeziei ultimilor, — să zicem — dou-
...zeci de ani. Una, pe cît posibil, lipsită de
...orice fel de prejudecăți, în stare a ne
...arăta adevărata față a poeziei românești,
...o față mult diferită de ceea ce cred cei
...mai mulți dintre noi.

••

A „îmbătrînit”, oare, de-acum, sufi-
...cient poezia românească? S-au umplut
...toate „golurile”? Și, dacă da, ce urmea-
...ză? Sincronizați, putem începe (ori con-
...tinua, — Iova, Cr. Popescu etc.) expe-
...rimentele textualiste post-moderniste!
...Adică, de-structurarea și de-simbolizarea
...totală. Ori, de ce nu, dimpotrivă, în con-
...tra valului (sau poate că tocmai asta va
...fi valul?) o sinteză tipic re-nas-čen-tis-tă
...de care, oricum, organism încă prea ti-
...năr, poezia românească duce lipsă?

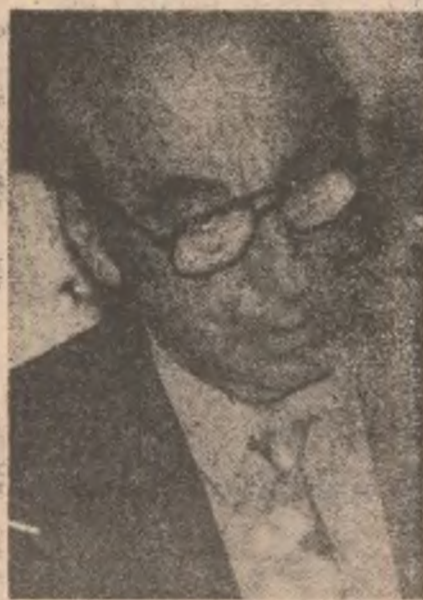
mai 1992

Mihail Opriș

Joi, 5 august a.c., la Uniunea Scriitorilor a fost evocat Marin
Preda la împlinirea a 70 de ani de la naștere.

O dispută între Eugen Simion, Mircea Dinescu, Saie Preda
(fratele scriitorului), Ioan Lăcustă

In sală : Petre Roman

...și Mircea Dinescu

Nepotul scriitorului (Sorin Preda) și... exegetul lui (Ov. S.
Crohmălniceanu)

PORUNCILE IUBIRII

Apostol Radulian rămăsese pentru două săptămâni singur în apartamentul său de pe strada Doamnei; soția cu fetita plecaseră într-un scurt sejur la niște rude comune din Săliștea, iar băiatul, Marius, se afla deja la cei bătrâni, chiar de la începutul vacanței. Lucrurile fuseseră pregătite va să zică astfel încât el să profite de două săptămâni de pace pentru a avansa (spera că mult) la o lucrare solicitată încă din iarnă de o editură centrală și începută de pe atunci, dar întreruptă mereu, din pricina obligațiilor curente de tot felul, impuse fie de slujbă, fie de casă... Nu se îndoaia că răgazul de acum are să-i priască îndesul, că-l va exploata cât se cuvine, storcând timpul fiecăre clipă. Avea, de altfel, știința experiențelor anterioare, când, concentrându-se nestinjenit asupra lucrului său, înainta cu un spor uimitor: săptămână toată vremea încovoiat deasupra biroului, minca numai dacă își aducea aminte și în grabă, iar pentru somn nu-și dăruia decât orele cind îl răzbea de tot oboseala... Erau zile grele de muncă și, totodată, de bucurie deplină pe care, iată, le va trăi din nou. Sufletul îi fremăta de fervoare la gândul harnicilor săptămâni ce îl așteptau.

Prima zi și-o consumă în îndelungi preparative, peste care, e drept, trecea nevoie, fiindcă îi intraseră în obișnuință: își tăie un teanc de coli de hirtie, la dimensiunea convenabilă, își ascuțea creioanele, căută penițele cele mai bune pentru toc, pe care le pili și le căli la flacăra, puse ordine în lucrurile de pe masă, dar ca să se apuce propriu-zis de treabă nu reuși. Reciti capitolele deja încheiate (avea nevoie să regăsească tonul și ritmul firesc pentru a merge mai departe), interveni cu inevitabile corecturi, de care se felicita, șterse mult, aduse îmbunătățiri planului inițial al lucrării... numai ceea ce i-ar fi dat adevărată satisfacție nu-i reuși: adică să mai adauge un paragraf celor scrise până atunci, citeva rânduri măcar, deși se încercenă în silințele lui ore întregi. Ei bine, își spuse, nu pierduse totuși ziua de pomană, preparativele astea sînt, de obicei, necesare pentru a crea ambianța de lucru. Voia două săptămâni pline de rod, nu copleșite de o caznă inutilă. În fine, nu trecuse decât o singură zi (pierdută sau petrecută cu folos, nu mai conta), îi mai stăteau înainte alte trei-șprezece zile la care să se gîndească.

Consolarea asta, destul de fragilă, defigură cu o rezistență. A realiza ceva, oricît de puțin, și a înfrîngi timpul degeaba nu era totuna. Presimțea că va avea o noaptea nenorocită. Ceea ce se adevăra. Iar urmarea fu că, după o astfel de noapte, nu veni deloc o zi luminată, ci, dimpotrivă, una exasperantă. Mai nădăjdui să aibă parte de un somn bun de câteva ore la amiază. Într-un fel trebuia să-și lărgească indispoziția asta păcătoasă... De fapt, unde greșise? Ce nu prevăzuse și ce-i lipsea? Undeva săvîrșise o eroare, uitase un amănunt, planul pus la cale de el pentru aceste săptămâni nu fusese perfect. Ori, poate, starea-i proastă și lipsa de inspirație erau reacția inversă a dorinței pătimase de a progresa în lucrul său cu orice preț. Și cu cît își sporrea ambiția, cu atît devenea mai nepuțințios... Ar fi fost o cumplită năpastă să nu se simtă în stare atîta vreme de nici o ispravă. Și numai gîndindu-se îl lua spaima. Dar nu, așa ceva nu i se mai întimplase. Clipe nevoiașe mai cunoscute, poate și zile sterpe... una, două... însă pînă sprezece în șir, pentru care să se fi pregătit special, niciodată. Să-și vină în fire!

Așadar își goni îngrijorarea. Mîncă de prînz, se culcă (și dormi zdravăn două ore jumătate), iar cînd se trezi își făcu cafea tare și se instală optimist la birou. Era odihnit și lucid. Haide!

Zadarnic. Cum, nu izbutise să se înșele, să uite ziua nefericită de ieri? Se încapătina și cea de astăzi să-i semene? Să scrie ceva. Ceva, orice-ar fi, e mai bun decît nimicul. Era o idee pe cît de nejustificată, pe atît de inutilă. Miine ar șterge totul... Îi cuprinsese o silă imensă și grețoasă, ca atunci cînd te confundă într-o mlaștină stătută din care nu poți să te mai salvezi. Se urî îndirjit, deși motivul îi rămînea încă nebulos. Disperarea începea să-i bubuie în piept. Își rezemă templele în palme și încrămeni astfel. Apoi, cînd repulsia față de sine îi mai trecu, se îndreptă spre usa balconului și își atară. Până ar fi coborît dintr-o aeronavă, era amețit și-i trebuia minute lungi să-și revină. Porfota străzii, huruitul neîntrerupt al mașinilor, alergarea bezmetică a oamenilor, pîrînd ca un leșt pe umeri povara grijiilor mărunte, căutarea lor sterilă, toate îi păreau fără legătură cu ființa lui. Și totuși făcea și el parte din aceeași lume. Și atunci, ce

s-ar întimpla dacă și-ar lăsa baltă „neprețuită” sa indeletnicire (barem pentru puțin timp) și s-ar amesteca în buimăceala străzii atotcuprinzătoare?... Ar fi un lucru complet gratuit, își răspunse pe dată. Rătăcind prin oraș ori rămînînd acasă i-ar fi slujit în aceeași măsură. Li repugnă faptele fără sens. Să stai de vorbă cu cineva, să citești, să vezi un spectacol, să faci dragoste, ca simple exerciții de suplinire a unei neîzbinzi, înseamnă într-un fel a te degrada. Nu, fiecare lucru se face în contul lui. Cu predispoziția absolut corespunzătoare.

Reintrînd în cameră, îi răsună în urechi cîinșetelul soneriei de la ușă. Grăbi să deschidă: poate dăduse deja de gîndit că nu vrea să răspundă.

— Oh, domnul Radulian, vă rog să mă iertați... erați desigur ocupat.

— Nu-i nimic, doamnă („da de unde ocupat?”), poftiți înăuntru!

Era Daria, prietena și colega de cancealarie a soției lui. O invită în sufragerie, dar ea se opri fermă pe hol.

— Nu, vă mulțumesc, v-am deranjat și așa destul. Am venit să iau... v-a lăsat Claudia un plic pentru mine?

— Da, sigur...

Claudia îi lăsase într-un plic albastru salariul Dariai, pe care îl ridicase la rugămintea acesteia. Îl căută la locul știut, se întoarse și i-l înmîna.

— E fain... rămăsesem chiar pe jantă.

— Ca după concediu, știm.

— Și... cum e singur? îl iscodi femeia pe un ton aferat, virîndu-și plicul în poșetă.

— Bine, răspunse el neconvins.

— A... noi, cu excursia, ce să spun... a fost extraordinar. Italia, Elveția, Franța... cel puțin pe Coasta de Azur, unde am făcut plajă, o nebulie, nu exagerez cu nimic. Iar în magazine lucruri, lucruri... nu știu dacă vă dați seama. Să se întoarcă ea Claudia și să vă găsiți și dumneavoastră un pic de timp, să ne întîlnim și să vă povestim. A fost un vis, chiar mai mult decît un vis!... Uitați, o mică atenție pentru Claudia.

Depuse pe frigider un flacon de parfum Coty, însoțindu-l cu un zîmbet cochet, după care își deschise singură ușa, de plecare.

— Îmi pare rău că nu vreți să mai rămîneți citeva clipe, să vă servesc cu ceva... Haideți! o învălui cu o privire rugătoare.

— A, nu... nu insistati. V-am reținut deja destul de la treabă. Încă o dată scuze și... mulțumiri Claudiei pentru bani. La revedere.

Lumea e întoarsă pe dos. Firește că atunci cînd ai de lucru, vizitele sînt nesuferite și cad ca o pacoste, dar cînd îți face plăcere să-și prelungească cineva vizita la tine, iar acela pretinde că te deranjează (fără să poată fi vorba despre asta), e cu totul altceva. E ca o pedeapsă, aproape răzbunătoare. Să fii trimis cu grație în brațele propriei tale imposibilități...

Tu ai vrut-o, Apostol Radulian!

Căci, gîndindu-se bine (adică judecîndu-se cu asprimea convenită), egoismul lui fusese grav. Îi gonise de acasă unul cite unul pe ai săi: mai întîi pe băiat, de îndată ce intrase în vacanță, apoi căutase o cale să le vadă plecate cît mai curînd pe Claudia și Veronica: nu se ostenise măcar să le ducă la Săliștea cu mașina.

O familie risipită în țară, două săptămâni, ce pian inteligent!

Se apucă să se îmbrace, să iașă totuși în oraș, altfel turba. Invîrtindu-se prin apartament, dădu cu ochii de lista de ținut minte! pe care Claudia i-o agățase în hol, în elasticul calendarului de perete, prin fața căruia trecea zilnic.

1. Spor la lucru!

2. Ai grijă de tine: să mînnici... să-ți cumperi piinea.

3. Nu lăsa casa descuiată cînd pleci în oraș.

4. Trimite mamei tale telegramă de Sfîntămărie (15 august) îi vom trimite și noi.

5. Plicul cu banii Dariai l-am pus în sertarul de sus de la birou, să-ți tie la îndemînă cînd vine să-l ia.

6. Dacă mă caută de la școală, pentru 23 August, spune-le că defilez la Săliștea, din ordinul tău.

7. Să te odihnești cînd cazii de oboseală; nu consuma în neștre cafea.

8. Cu privire la amor, pecețuiește-ți orice speranță.

9. Luptă să înfrîngi singurătatea.

10. Nu uita să te mai gîndești și la noi!

CLAUDIA,

pe care o iubești mai puțin ca pe birțiile tale.

Cu sfaturile ei, ca și prin nenumărate alte „viclesuguri”, a căror inspirație era desigur dragostea, Claudia izbutea să-și facă simțită permanent prezența, chiar și în zilele cînd se afla departe. Calitate esențială, iar în căsnicia lor cu atît mai pregnantă, cu cît el își trăda absența uncori cînd se afla laolaltă cu ceilalți, dar cu mințile alurea. Cu scrisul său deprinsese o mulțime de meștehne, cu care ai lui, sărmanii, trebuiseră să se obișnuiască, ori să nu i le observe. Un reproș nu scăpa însă Claudia niciodată prikejul să i-l facă și anume că n-o iubește la fel ca pe cărțile lui. Cît era de adevărată amărăciunea asta sau cît de închipuită el nici nu se mai chinuia să distingă, încît reproșul ajunsese în cele din urmă un leit-motiv pur decorativ al existenței lor. Doar un fapt era cert, că el își petrecea mai toată vremea printre tomurile groase. „Mai presus de lucrul tău știu că n-ai să mă pui pe mine, dar mă consolez cel puțin cu gîndul că nu am ca rivală o femeie.”

Raționamentul îi era fals, socotea Apostol, fiindcă munca lui (sprînjinită pe pasiune și vocație, da!) și dragostea pentru Claudia și copii nu trebuiau amestecate, ori judecate prin excludere; nu erau fata și reversul medaliei, nici marfă de așezat pe tereziile cîntarului. O jubea cît trebuia pe Claudia... Îi fu, dintr-o dată, lămurită fătarnicia. O iubea cît trebuie!

Atît, încît o surghiunise. Iar cît despre vocația cu care se împăuna... Dacă patima asta nu meritase cît investise în ea, adică viața toată? Publicase cărți, numele îi era mereu prezent prin jurnale, devenise cunoscut mai peste tot... el, da. Și dacă acum se terminase? Dacă harul acela, crezut inepuizabil, secase pe neașteptate? Cît lucra, avea o justificare pentru ai săi, să le considere pretențiile

Dar uite că, decodată, nu putea să mai dea nimic. Ceva făcea? Va surzaviețui, ca alții, reluînd și diluînd obstinat vechile cercetări? Iată-l singur într-un apartament, fără zgomotul și fosnetul de la bucătărie, fără ciorovăciile din camera copiilor... de ce nu se regăsea? Pe cît de pustie era casa, pe atît de pustiu îi devenise sufletul. Cînd, dimpotrivă, cel mai mult îi pria cu ai lui pe cap, iar altădată scrisese în camera de baie, pe mașina de spălat, pe cînd locuiseră, el cu Claudia, într-o simplă garsonieră și se proccopsiseră cu primul copilăș, atît de scump și de genial. „Nu uita să te mai gîndești și la noi!” Sărmană Claudia... Ești deznădăjduită ori convinsă că, dacă lipșiți, o să aveți parte de uitare? Nu prea erați luați în seamă nici cînd vă aflați acasă, dar așa... uitarea o să fie deplină. Și atunci, atragi atenția: pe tonul de rugămînte, de luare aminte, de mustrare, de toleranță, de ordin... Nu? Tot sufletul într-o frază! Cărcia nu i s-ar putea reproșa nimic.

Dacă ar fi să recunoască, Apostol își cam uitase de ai lui, ieri, toată ziua, și astăzi, pînă pe la amiază. Chipurile lor, ca niște fulgurații, i-or fi trecut prin minte, însă dispăruseră, ca orice imagini nechemate de o voință clară. Gîndurile lui se zbatuseră în chingile unei singure obsesii, aproape maladivă.

Termină să se îmbrace. Încercu cu creionul al cincilea punct deja rezolvat, de pe lista de sarcini (el le zicea porunci, fiindcă asemenea listele astea ale Claudiei, pe puncte, cu decalogul) și ieși din casă. Își cumpără o piine, mai achitîndu-se astfel de încă o poruncă, după care o porni pe străzi. Pîmbarea îi aducea înecul cu înecul împăcarea și deci ar fi căpătat un sens, dacă nu s-ar fi trezit la un moment dat nas în nas cu Florian Burdea.

— Domnule Radulian, ce s-a întîmplat? Astăzi trebuia să ne aduceți materialul pentru revistă.

Îl privi năuc, iar după ce pricepu — resemnat. Cine i-l mai scoosese în drum pe acest Burdea? Ce își inchipuia el, că săptămîna de săptămîna poți să scoți din tine „materiale” și nu ai dreptul să treci printr-o criză?...

— Nu l-am scris. Și cel mai rău e că nici nu sper să-l mai scriu.

Cuvintele lui nu lăsară nici o impresie: Burdea nu era deloc dispus să guste glumele la ora aceea și nici să accepte crizele de inspirație. Să-l liniștească:

— Bine... îl aveți miine dimineată.

Va să zică trebuia să se întoarcă imediat acasă și să-i dea bătaie.

Încă de pe scări auzi telefonul sunînd la el, îndelung. Urcă treptele două cite două, descuie ușa cît putu de repede și apucă receptorul din zbor. Telefonista îl anunță că Săliștea dorește să-i vorbească, primește cu taxă inversă? Primește... era Claudia... îi recunoccu de îndată vocea.

— Telefonul nostru are ceva, dragule?.. Încercăm de un sfert de oră să te sunăm și nu reușim. Sau era dat la „incoet”, să nu te deranjeze?

— Da... adică...

— Nu te așteptai să-ți telefonăm, așa-i? Nu atît de curînd.

— Ba da, de ce nu?... Ce faceți, cum ați ajuns?

Claudia îi povesti cum călătoriseră, că drumul fusese un chin, „să te ferescă Dumnezeu să mergi cu trenul”, dar uitaseră, „sînt bucuroși toți de venirea noastră”, se simțeau extraordinar, lucrurile erau fantastice... „Să vină și ei, să vină și el...” se auzi, șoptindu-i, glasul Dorinei. „Cheamă-l... insistă!”. „N-are rost... nu codează el!”. „Dă-mi-l mie... de mine ascultă!”.

— Dar tu... cum o duci? Ai mai mult spor fără noi?

— Da... sper ca în zilele astea...

— Bine, profită cît poți. Uite, vorbește cu Dorina, e lîngă mine.

— Alo! Apostol... Ce faci, domnule, te-ai înecat în casă și ai uitat de lume, de rude?... Lasă, lasă... vino aicea, la munte, să fii cu noi toți. Ce viață e asta? Crezi că ai s-o poți duce așa?... Noi te așteptăm, nu ne interesează scuzetele tale. Dacă nu vii, înseamnă că nu îți la noi...

Au noroc că Veronica își pierduse răbdarea, cerînd să-i vorbească și ea.

— Tăticule, dacă ai ști... Unchiul Pavel ne-a așteptat la gară cu docarul, cu calul. Astăzi ne-a plimbat peste tot, miine iar... Ne-a promis să ne culce într-o noapte, pe mine, pe Tavi și pe Carmen, în finar. Și că o să urcăm la stîna... nu sînt oi, dar așa îi spune... e grozav, o să mîncăm zmeură. „Ai fost și matale acolo, zi-i!”. Ai fost și dumneavoastră acolo. „Și dacă vii, mergem iarăși.” Și dacă... „Gata, gata!... Să nu-l ținem de vorbă, n-are timp.”

— Apostol, tu nu asculta de ei, vezi-ți de lucrul tău, care e mai important decît tentațiile astea... înțelegi?

— Înțeleg... înțeleg.

— Noi aici vorbim mereu despre tine.

— Da... și eu...

— Ai grijă de ce ți-am lăsat scris.

— Sigur... i-am dat deja banii Dariai.

— Bine... spor la treabă.

— Claudia... sînt foarte bucuros că mi-ai telefonat. Ai avut o idee nemaipomenită, ți-a venit exact cînd trebuia.

— Te iubim, iar iubirea vine cu asemenea idei... La revedere!

Închise telefonul, dar nu se clinti din fața lui multă vreme. Pînă la urmă o hotărîre fusese luată. Însă mai înainte avea de îndeplinit o obligație. Așezîndu-se la birou, se apucă de articolul ce i-l pretindea Burdea. Îl scrisese dintr-un jet, în mai puțin de trei ore, ca în zilele lui bune. Nu se sfîrșiseră ele, aceste zile, fusese o părere... Apoi începu să caute și să împacheteze lucrurile necesare pentru drum, să le aibă dimineață pregătite. Dacă pleca devreme, le putea vedea chiar pînă în prînz pe Claudia și Veronica. Avea mult de mîns, dar vinovatul nu era altul decît el, că le trimisese atît de departe.

sebastian costin

Puțin mai sus

Am avut o vîrstă, dar am tors-o într-un fir și ei mi l-au ascuns. Morții trec în sus și-n jos pe Corso scîrțîind ca un motor neuns.

Poartă-n cap țilindri de argilă și-n picioare șlapi de cauciuc. Cînd îi văd mi-e seară și mi-e silă. Să mă duc? Dar cît să mă mai duc?

Pînă-i ocoleşti te prinde noaptea și se face frig în paradis. Între-a treia usă și a șaptea ar fi fost un drum, dar s-a închis.

Mai rămîn, atît cît se mai poate, în penumbra veche de sub bolți. Mă găsiți la biră, cu-n șis în spate. Dacă nu — puțin mai sus, pe colț.

Printul nopții

Cum de n-ai băgat de seamă, Yorick, de zgomot asurzitor fac aceste baloane nu numai spărgîndu-se,

dar și în timp ce se umplă? Prea multă rumoare, prea multă forfotă, prea mulți soldați, curteni și popor. Cuvintele ineseși se sperie și se retrag tiptil în culise așteptînd o nouă scenă în doi.

Vino, vino, seară dulce, figuranții să se culce, gloata-n zdrănce și murdără care muge „barbă-rară”.

Poate e de-ajuns să sting reflectoarele — iluzia că publicul a plecat îi va alunga în cele din urmă. Dar țeasta lui Yorick îmi șoptește din groapă: „O, prinț al nopții, duh și far, oamenii nu-s decît ce par. Pocestie-i zilnic peste bot că altfel fac și ei ce pot”.

EPISTOLA SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL ÎNTÂIA CĂTRE CORINTENI

CAPITOLUL 3

Apostolii, colaboratori ai lui Dumnezeu

1 Și eu, fraților, n'am putut să vă vorbesc ca unor oameni duhovnicești, ci ca unora trupești, ca unor prunci întru Hristos.

2 Cu lapte v'am hrănit, nu cu bucate, căci încă nu erați în stare; și nici chiar acum nu sunteți în stare,

3 fiindcă sunteți încă trupești. Atâta vreme cât între voi există invidie și ceartă și dezbinări, nu sunteți oare trupești, și nu după firea omenească vă purtați?

4 Când unul zice: Eu sunt al lui Pavel!, iar altul: Eu sunt al lui Apollo!, oare nu sunteți oameni trupești?

5 Ei bine, ce este Apollo? dar Pavel, ce este? Slujitori prin care voi ați crezut, și după cum i-a dat fiecăruia Dumnezeu.

6 Eu am sădit, Apollo a udat, dar Dumnezeu a făcut să crească.

7 Așa că nici cel ce sădește e ceva, nici cel ce udă, ci Dumnezeu, Cel Ce face să crească.

8 Cel ce sădește și cel ce udă sunt una, dar fiecare-și va primi plata după osteneala sa.

9 Că noi împreună-lucrătorii cu Dumnezeu²³ suntem; voi sunteți ogorul lui Dumnezeu, zidirea lui Dumnezeu.

10 Potrivit harului lui Dumnezeu ce mi s'a dat, eu ca un iscusit meșter-ziditor²⁴ am pus temelie; un altul însă zidește pe ea. Dar fiecare să ia seama la felul cum zidește:

11 că o altă temelie nu poate nimeni să pună în afara celei puse, care e Iisus Hristos.

12 Iar dacă pe această temelie zidește cineva cu aur, cu argint, cu pietre scumpe, cu lemn, cu fân, cu paie,²⁵

13 lucrul fiecăruia se va face cunoscut; îl va vădi Ziua²⁶; fiindcă el în foc se descoperă, și focul însuși va lămuri²⁷ cum anume e lucrul fiecăruia.

14 Dacă lucrul pe care cineva l-a zidit deasupra rămîne, acela plată va primi;

15 dacă lucrul cui va fi ars, păgubit va fi; el însă se va mântui, dar așa ca prin foc²⁸.

16 Nu știți oare că voi sunteți templul²⁹ lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu locuiește întru voi?

17 De va strica cineva templul lui Dumnezeu, îl va strica pe el Dumnezeu, pentru că sfânt este templul lui Dumnezeu, care sunteți voi.

18 Nimeni să nu se'nșele pe sine. Dacă între voi i se pare cui va că-i înțelept în veacul acesta, să se facă nebun ca să devină înțelept.

19 Că înțelepciunea lumii acesteia nebunie este în fața lui Dumnezeu; pentru că scris este: Cel ce-i prinde pe cei înțelepți în viclenia lor.

23 Colaboratori ai lui Dumnezeu. Acțiunea comună divino-umană; synergia.

24 Literal: arhitect.

25 Ca și construcția, materialele sunt simbolice; enumerarea se face în ordine descrescândă față de rezistența lor la foc (vezi versetul următor).

26 „Ziua Domnului” sau „Ziua Judecării” (vezi nota de la Rm 13.12).

27 A lămuri prin foc: veche și frumoasă expresie românească; a alege, a discerne, a identifica; acțiunea prin care focul separă metalele — în special, aurul — la punctul lor de topire.

28 Ca și cum ar scăpa dintr'un incendiu fugind printre flăcări. Nici chiar teologii romano-catolici nu sunt toți convinși că acest text e suficient pentru fundamentarea doctrinei asupra Purgatoriului.

29 Literal: naosul; partea în care se află altarul.

din NOUL TESTAMENT

Versiune revizuită, redactată și comentată
de arhimandritul Bartolomeu Valeriu Anania
sprijinit pe numeroase alte osteneli.

20 Și iarăși: Domnul cunoaște gândurile înțelepților, că sunt deșarte.

21 Așa că nimeni să nu se laude cu oamenii; fiindcă totul e al vostru,

22 fie Pavel, fie Apollo, fie Chefa, fie lumea, fie viața, fie moartea, fie cele de acum, fie cele viitoare, toate sunt ale voastre;

23 iar voi, ai lui Hristos; iar Hristos, al lui Dumnezeu.

CAPITOLUL 4 Slujba apostolilor

1 Așa să ne socotească pe noi fiecare om: ca slujitori ai lui Hristos și iconomi ai tainelor lui Dumnezeu.

2 Or, ceea ce se caută mai mult la iconomi e ca fiecare să fie găsit credincios.

3 Pentru mine însă prea puțin înseamnă că sunt judecat de voi sau de vreo judecată omenească³⁰; te altfel, nici eu însumi nu mă judec;

4 că nu mă știu vinovat cu nimic, dar nu prin aceasta m'am îndreptățit; Cel Ce mă judecă pe mine este Domnul.

5 Așadar, nu judecați ceva înainte de vreme, înainte de a veni Domnul, Cel Ce va aduce la lumină pe cele ascunse ale întunericului și va vădi gândurile³¹ inimilor. Și atunci fiecare-și va avea de la Dumnezeu lauda.

6 Și pe acestea, fraților, despre mine și despre Apollo le-am zis de dragul vostru, pentru că din pilda noastră să nu treceți peste ce este scris³², ca să nu vă fâliți cu unul sau cu altul împotriva celui alt³³.

7 Căci cine te deosebește pe tine de alții? Și ce ai tu pe care să nu-l fi primit? Iar dacă l-ai primit, de ce te fâlești ca și cum nu l-ai fi primit?

8 Iată, sunteți sătui!..., iată, v'ați îmbogățit!...; fără noi ați ajuns regi!..., și măcar de-ați fi ajuns, ca să domnim și noi împreună cu voi!...³⁴

9 Căci mi se pare că pe noi, apostolii, Dumnezeu

30 Literal: Zi omenească; Ironie la adresa celor ce credeau că pot anticipa Judecata de Apoi (Ziua Domnului) prin propria lor judecată.

31 Proiectele, planurile, intențiile, scopurile (ascunse în inimă).

32 Referire probabilă la un proverb cunoscut cititorilor.

33 Partizanatul pentru unul sau altul din apostoli nu le poate fi decât dăunător celorlalți și, până la urmă, tuturor.

34 Suită de sarcasme la adresa celor ce credeau că prin ei înșiși au pus mîna pe împărăția cerurilor și pe toate bunătățile ei.

ne-a arătat că pe cei din urmă oameni, ca pe niște osândiți la moarte; fiindcă privește³⁵ lumii ne-am făcut, și ingerilor, și oamenilor.

10 Noi suntem nebuni pentru Hristos, dar voi înțelepți întru Hristos: noi suntem slabi, dar voi tari; voi sunteți ținuți în slavă, dar noi în necinste!

11 Noi până-n-ceasul de acum flămâzim și însetăm, suntem goi și suntem palmuiți și pribegim

12 și ne ostenim lucrând cu mâinile noastre. Ocăriți fiind, binecuvântăm; prigoniți fiind, răbdăm;

13 defăimați fiind, mângâiem. Ca gunoii lumii am ajuns, lepădătura tuturor pân'acum.

14 Nu ca să vă rușinez vă scriu acestea, ci ca să vă dojenesc ca pe niște copii ai mei iubiți.

15 Că de-ați avea zeci de mii de învățători³⁶ în Hristos, totuși nu aveți mulți părinți; că pe voi eu v'am născut întru Hristos Iisus prin Evanghelie.

16 Așadar, vă rog eu pe voi: călcați pe urmele mele³⁷!

17 Pentru aceasta l-am trimis la voi pe Timotei, care este fiul meu iubit și credincios întru Domnul. El vă va aduce aminte de căile mele cele întru Hristos Iisus, cum învăț eu pretutindeni în toată Biserica.

18 Ca și cum ar fi ca eu să nu mai vin la voi, unii s'au împăunat³⁸.

19 Dar voi veni la voi degrabă — dacă Domnul va vrea — și voi cunoaște nu cuvântul celor împăunați, ci puterea lor.

20 Căci împărăția lui Dumnezeu nu stă în cuvânt, ci în putere.

21 Ce vreți? : Să vin la voi cu toiagul, sau cu dragoste și cu duhul blîndeții?

CAPITOLUL 5 Judecata asupra celor imorali

1 De peste tot se aude că între voi există desfrânare, și încă o astfel de desfrânare cum nici între păgâni nu se pomenește, ca unul să trăiască cu femeia tatălui său³⁹.

2 Și voi, vă împăunați, în loc ca mai degrabă să fi fost cuprinși de jale, pentru ca cei ce a făcut această faptă să fie scos din mijlocul vostru.

3 Ci eu, desi departe cu trupul, dar de față cu duhul, ca și cum aș fi de față l-am și judecat pe cel ce a făcut una ca aceasta:

4 În numele Domnului nostru Iisus Hristos, voi și duhul meu fiind adunați cu puterea Domnului nostru Iisus Hristos,

5 pe unul ca acesta să-l dați Satanei spre pîierea trupului, pentru ca sufletul să se mîntuiască în ziua Domnului Iisus⁴⁰!

6 Lauda voastră nu e bună⁴¹. Oare nu știți că puțin aluat⁴² dospește toată frămîntătura?

7 Curățiți-vă deci de aluatul cel vechi, ca să fiți frămîntătură nouă, așa cum și sunteți fără aluat; căci Hristos, Paștile nostru, S'a jertfit pentru noi.

8 De aceea să prăznuim nu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutății și al vicieșugului, ci cu azimele curăției și ale adevărului.

9 V'am scris în epistolă⁴³ să nu vă amestecați cu desfrânații;

10 nu pe de-a'ntregul cu desfrânații acestei lumi, sau cu lacomii și hrăpitorii, sau cu închinătorii la idoli, că altfel ar trebui să ieșiți din lume;

11 dar acum v'am scris să nu vă amestecați cu vreunul care, desi numindu-se frate, va fi desfrînat, sau lacom, sau închinător la idoli, sau ocăritor, sau bețiv, sau hrăpitor. Cu unul acesta nici să nu mâncați.

12 Căci ce-am eu cu cei din afară⁴⁴, ca să-i judec eu? Iar pe cei dilăuntru, nu-i judecați voi?

13 Pe cei din afară însă îi va judeca Dumnezeu. Pe cel rău scoateți-l din mijlocul vostru!

35 Spectacol; expuși în văzul tuturor (asemenea condamnaților ce urmează să fie devorați de fiare în arena circului).

36 Textual: pedagogi. În antichitate, pedagog era sclavul însărcinat să-i conducă pe copiii stăpînului la școală și să-i supravegheze în timpul liber. Desigur, distanța dintre pedagog și părintele copilului era mare; la aceasta se referă Pavel.

37 Literal: imitați-mă pe mine; urmați-mi exemplul (așa cum fiul devine continuatorul părintelui său). În unele ediții românești există și adaosul: „precum și eu îi urmez lui Hristos”, dar el nu se justifică prin cele mai autorizate texte originale.

38 Literal: s'au umflat. Ca scăpați de sub control, și-au arogat calități și drepturi pe care nu le au.

39 Mama vitregă. Încet condamnat atât de legea iudaică (Lv 18,8) cât și de dreptul roman.

40 Excomunicat și lăsat pradă chinurilor provocate de Satana, osânditului îi rămîne totuși, în viziunea lui Pavel, speranța mîntuirii prin suferință (idee ce avea să fie preluată magistral de Dostoievski).

41 N'aveți de ce să vă lăudați!

42 Ca și la Mt 16,6, aluatul este aici simbolul alterării (prin fermentație), spre deosebire de azimă (consumată de Evrei la Paști), simbol al purității.

43 O epistolă anterioară acesteia, pe care unii specialiști o numesc „precanonică” și care nu ni s'a păstrat.

44 Din afara comunității.

Dublul proiect al cîmpului de bătaie (II)

Cercetînd cu de amănuntul evenimentele notabile ale literaturii noastre putem observa două categorii de fapte. Prima ține de programul ei, înscris mereu în temporalitatea și spațialitatea românească, al doilea de direcția tendințelor, de coordonatele ei relevante. Mă opresc la acestea din urmă pentru a afirma, nu cu orice preț, în baza unui gust total subiectiv, cit pentru a respecta realitatea și consimți cu obiectivitate la raportul între creație și ideatic, că aparținem unei **culturi critice**, identificabilă cu preferința pentru repere ferme și viziuni determinate de experiența cuprinzătoare, născătoare de înțelesuri.

Nu se poate trece ușor peste acest caracter de remarcabilă constanță. În absolut toate momentele cruciale pentru noi a existat dialogul precis între literatură și critică, **dinuntru-înăuntru**, în fine, în felul în care dintr-un arbore se desface un altul și cresc împreună sub veghea unui frunziș unic, feerie desfăcut deasupra acelorși rădăcini.

Este suficient să amintesc studiul de răscruce **Poezia română la 1867** al lui Titu Maiorescu, monografia lui E. Lovinescu dedicată aceluiași Titu Maiorescu la sfîrșitul anilor '40 sau, în circumstanțele momentului dramatic prin care treccam tot atunci, ivirea energică teoretizantă și, totuși, analitică a **Istoriei literaturii române de la origini pînă în prezent** datorată ineputabilei exaltări spirituale a lui G. Călinescu.

Date fiind aceste lămuritoare premise, îmi iau îngăduința să formulez o primă întrebare. Înregistrăm, vai, masa tot mai redusă în granițele căreia comunică, va comunica de-acum încolo, cartea de critică. Economia de piață o împinge fatal spre periferia cercului mediatic prin tiraje, preț, sincopele de atenție ale publicului, nu în ultimul rînd prin semnele de „epuizare” în fața ale avantajului de virtualități canalizate spre decompresia conștiințelor.

După toate probabilitățile, se vor desface biografiilor romanțate ale marilor scriitori. Cum să împospătăm, atunci, teritoriul monografic avantajat doar de

legitimă estetică limpezi? Dezafectarea prin expediente a sectorului critic, manevrat și de editori inegal avizați, sfîrșește prin a reinnoi întrebarea lui Tudor Vianu: „de ce nu avem roman?” Prin analogie răspunsul posibil fusese atunci că romanul era concurat de percepții sentimentalistice și se lupta cu dificultățile puse în calea lui de propensiunea spre novelistică a scriitorilor români. Am putea zice, de astă dată, la jumătatea anului 1992, că avem tot mai puțină carte de critică, pentru că privim spre anii ei de existență formalizîndu-i raporturile cu restul creației. Prea măsurat farmaceutic, prea jurnalistic. Or, critica literară este un gen cu limbaj identificabil și cu transfer de sensuri de la informativ la teoretizant. N-avem ce face, asta îi este specificul. Ne putem dispensa de el? Cred că nu. Fie și pentru că disciplinază materia, scenografia stilistică, psihologia circumstanțializată după medii, condiție politico-morală, relație cu tradiția și inovația etc.

Dacă mă încumet să fac o punere în temă referitor la gravul regres ce se anunță și care va domina un număr de ani este în temeiul reinnoirii nevoii de a ne descoperi valorile **sub un uaghi nou**, dintr-o perspectivă a prezentului ce îngroapă trecutul torturant. Una ar fi să descindem în miezul curentelor neglijate sau chiar mistificate precum naturalismul, parnasianismul, avangardismul, cu investigații și sinteze de recuperare generală.

Alta ar fi să lepădăm total traiectele sociologizante și să folosim afirmări teoretice despre contributorii de seamă neglijăți sistematic (Al. Macedonski, L. Blaga, V. Voiculescu) sau casant îngropați, sub o avalanșă de interpretări falsificatoare (aventura ludicului de la C. Tonegaru și Leonid Dimov, trecînd prin F. Aderca, Sergiu Dan, Nichita Stănescu, Tudor George). Fațetele licențiosului sînt la nivelul lor și ele de reintegrat în hermeneutica afectului, de la Ion Creangă și Emil Brumaru la N.D. Cocea, Mircea Damian sau Traian T. Coșovei.

În fond nu e în discuție chiar o virtuozitate caricată. Mai e încă ceva: e-

sever iuliu utan

Resemnare

Îmi iau gîndurile în pumn
în sîta vieții le pun
și le cern,
descopăr un suflet stors:
seamnă cu buzunarul gol, întors pe
dos ...

Aș fi vrut oamenilor să le dăruiesc
zadarnic, nu izbutesc:
bucurii de nimeni trăite,
cu aripi cioplite
în marmura zărilor de păsări ivite
din soare, ninsoare și visare ...

E tîrziu, speranțele mele-s strîvite!

Și-acuma sînt prea obosit
și mai vreau să vie lumină
din tîna ...?
Cu siguranță Iza găsi-va un alt cîntăreț,
mai bun, mai semeț,
nădejtile mele să le horească mai bine
decît celeritu le-am dezamăgiriile trăite
de mine ...

Blestemul zimbrului alb

Motto (din memorie): „Slobozește-mă, Doamne, ca să fiu liber”
(Petre Țuța).

Tăcut și veșnic aspru Charon ne
așteaptă,
pe toți ne ia în luntre, nimeni de el
nu scapă;
iar Acheron e mare, milos și tulburat:
— Hai, lopătar, mai iute, la malul
celălalt!

Tic-tac-ul 'l-auzim, sălbitu-i, pe sfîrșite,
areu' ne-ntorsu-i, bătrînul ceas nu
minte.
Osînda este dată, — așa s pesemne eu,
proseris din zămislire: respins de
Dumnezeu ...

De-aceea El prin viață cu multe
m-a-neercat,
din tîna nu e modru să ieși, și din
păcat:
și-apoi ea și hulubul nenins, dar
omătat,
să zbori spre cel ce Primul impuls la
Viața dai.

Noaptea Zăpada răsfrintă în ochiul ciorii

GLOSSĂ

Într-o cameră la Snagov, venit pentru câteva ore și silit să rămîn peste noapte. Peste și cartofi prăjiți apoi focul în casa mare și televizorul — ospetia completă a lăranului. Voi aștepta aici cît trebuie ca să obțin un act care trebuia demult obținut într-o țară în care legile nu semnifică mai mult decît un fir de nisip în pantofi, rozătură suportabilă dacă nu mergi pînă la capătul lumii.

Focul a început să se audă în sobă televizorul dat la minimum și acest text uman care se transcrie singur pe-o tablă de sfîrșit de mileniu, în gama unei cosmice uitări. Replici în tuse ale gazdei în aerul tare al iernii printre acareturile înzăpezite. Porumbii răsucindu-se în pădul, zgomote vagi, căderi de lucruri pașii înghețați în zăpadă, aburi în lumina opacă a cerului de noapte. Departe de orice dorință eu suspensat orgă răsărînd deodată în mijlocul cîmpului. Nu vreau să scriu, nici să trăiesc clipe recunoscibile îmi bătîndose desetele sau pleoapele că mint suficient de puțin ca să-si prelungească derulul cămîntean.

Mă dau mai la o parte căci soba a-ncercat să prăjescă și zăpada pe pragurile caselor în construcție acei

xercițiul necesar să ne extrovertim, să ajungem la satisfacția dedublării, să adaptăm pitorescul la condiția noastră de ființe decepționate, tratate în tușe parodice și uneori, în termeni de periferie sordidă.

Mai rămîn încă atîtea posibile abordări, deocamdată rezistente la exegeză, la fațetele consumatoare de versiuni contradictorii. Mă mărginesc aici să pomenesc de visul fraternizării umane dincolo de frontierele geografice, minuit cu valențe diferite dar cu finalitate identică de Gala Galaction, Panait Istrati, Peter Neagoc, Eugen Iorga. Conexiunile de stabilit, echivalențele subtile între epoci și formule ne propun să atragem atenția asupra funcționalității critice a potențialului lor enorm de descifrare și ipostaziere a unui mod de existență. Nu neapărat numai în zona de inponderabilitate a orgoliului individual, acolo unde un Mihail Sebastian dispăcea pentru dexteritatea cu care „adopta” personalitățile cu care intra în corespondență. Mi se pare că se apropie ceasul cînd critica, în speranța recuceririi locului ei de drept, va disloca valori mai degrabă decît să le contureze „pozitivitatea”. Va trebui să

halou infrafizic, zgomote de crengi care se rup atunci cînd nu vrem să facem nimic. Subtine piedestal, îmi tremură privirea în văzduh, aud alit de mult că trebuie să-nterup comunicarea să inventez pereti care nu se întilnesc niciodată și usi nepredispuse la serializarea vrcunui drum. Hanorac, umbrelă, ștergar și oglindă: un colt al camerei expus reflexelor jarului din sobă.

În această clipă aduc corecții tuturor legăturilor de prietenie care mă leagă în această lume simt vibrația din preajma unei finale așa cum o fcrigă presimite valul care o va zdrobi (rafală de ploaie în muntii?). Cenușa va curge singură în cenusa, umbrelă, oglindă, hanorac vor deveni terne și fără conținut. O răsufare mijeste apoi cade.

Fumul între zăpada acoperisului și cerul opalin. Acum zece ani, acum douăzeci de ani. Ușa de tablă a sobei se zbate în suflul jăratecului și propagă în noapte scurte semnale sonore.

Unghiile mi se termină în golul universului indiferent, voi aduce gînduri din cîmpurile altor memorii voi temporar credința cu care mă minții. Oameni mila din ferestre ne va ucide sub grînzii suflului jarului bubuie încet, încet, nici eu nici tu pe scaun bulbul florii ghem stins.

Constantin Abăluță

(Jurnal anticameleonic — 19 dec. 1991)

avem mai mulți Cornel Regman pe kilometru pătrat de cuantificare verbală fie și spre a descompune și recompupe peisajul erupțiilor, revoltelor la adresa purtătorilor de destin nu întotdeauna excepțional.

Am impresia că a apus timpul entuziasmelor și comunicării de paradă cu autori axați pe convenție și edulcorare.

Evident că rețin felurite aspecte în ideea că relev tot atîtea motive de „implicare” viitoare a comentatorilor. Nu ca reflex automat la necesara lor intervenție, mai degrabă în funcție de nivelul lor de gîndire. Surisul degajat cu care se apropie un universitar cunoscut, de „retorica sfidării” spune destule despre modul său (dar nu neapărat numai al său) de a trata în formulări cursive, directe și complete și cu argumente ingenios expuse ceea ce vocabularul uzual uitase că îl justifică: încetățenirea motivației literare acolo unde de la o vreme se strecoară insidios, „modele” din alte sfere, compromise prin etichetare și neavenită intimitate.

Henri Zalis

Mă iartă, Doamne, iartă-s vinovat,
prea mult tăcut'a spaima, pucioasa
ne-a-necat.
Știu că-i tîrziu, mămucă, să mă mai
spovedesc,
dar și cînd mor ocașii, te strigă, te
te doresc.
pe Tine ei te cheamă, eu Tine-n gînd
sfîrșesc ...

Cunosc'um bine vina, și-o am de
la-nceput,
e-n karma-n care m-am născut
pe malul Izei, sub Gutăi —
ei, vechii mei străbuni dinții,
ucis-au zimbrul alb sub lună

... iar el păstea cu a lui mireasă
luceferii din iarba'albastră.

Hiatus

Fiecare om este un univers
care se preocupă în primul rînd de
persoana sa;
se consideră o insulă ce vrea să
supraviețuiască
furiei valurilor împinse și răvășite de
mulțime.

Mulțimea este pericolul cel mare
care amenință liniștea și limpezimea
undeii la izvor,
și singurul fruct din arborele
meditației —
inaccesibil vulgarității, brutalității,
colectivității ...
sau Puterii, — autodefinită
constituțional emanată.

Este al meu oare ceea ce al meu este
genetic moștenit sau cumpărat de la
anticariat?

Am economisit multe nopți nedormite,
piine mai puțină am mîncat ani la

rînd,
vinul l am drămuț eu zgîrcenie mare —
să mi ajungă cîtînd zece porunci cît
altora numai pentru una!

Cînd flămînd sau prea insetat am fost
cu lacrimi
răcoritu-mi-am buzele, și în loc de
hrană — tot lacrimi;
stringînd astfel destul să-mi cumpăr
statuete de fildes
ce reprezintă suprema desemnare în
repans absolut.

Dar legea colectivității mi-a declarat-o
patrimoniu național ...

să n-o pot vinde dacă vreau eu,
cui vreau eu s-o vind:

iar eu banii obținuuți astfel
să trăiesc o clipă, o singură clipă,
bogat ca un bișnițar —
ca un senator care doarme în scaunul
din parlament,
sau un general ce și-a pus piciorul
în ghips
devenind astfel erou ... și avansat.

Atunci cu statueta ascunsă în suflet
m-am dus în Piața Universității unde
mi-am aruncat
sufletul sub bitele care doreau moarte
intelectualilor.

Și astfel mulțimea patriotică
a zdrobit statueta mea de fildes.
Iar eu urmează să mor tot sărac ca
Iov ...

Salonul tinerimii române (sculptură)

Atâta câtă este, sculptura tinerilor reprezentată la acest salon estival, constituie o componentă mult mai omogenă și mai limpede exprimată stilistic decât cea a picturii, prezentată în numărul nostru precedent. Fără a abunda în teme consacrate, sculptura expusă nu are nimic din emfaza sau retorica teribilă și ambițioasă a debuturilor pri-

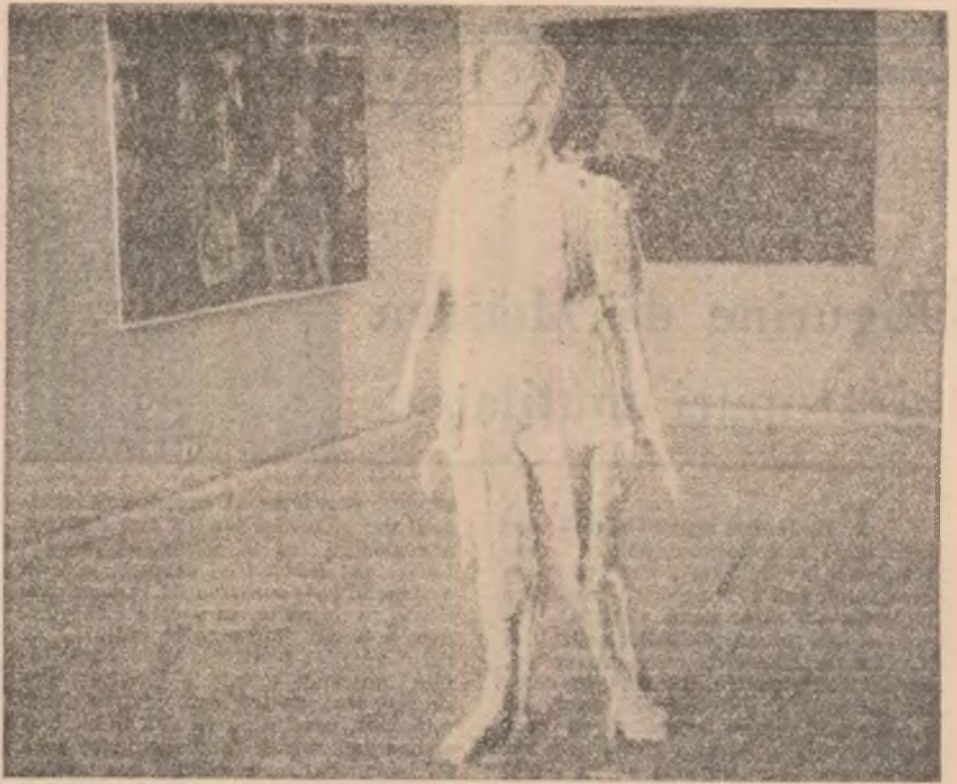
te. O cercetare atentă a formei, suplețea îndirii plastice și coerența compozițiilor spațiale caracterizează majoritatea

pieselor expuse, sporind astfel valoarea artistică a acestui salon. Se confirmă și de această dată seriozitatea școlii noastre de sculptură, constanța valorică a emisiunilor sale artistice, în ciuda greutăților care împiedică manifestarea neîngrădită a talentelor. Și, totuși, toate lucrările prezentate în expoziție sînt concepute în material definitiv, unele chiar de proporții impresionante (Cristina Aftenie — „Clopote“).

Sînt etalate mai multe tendințe vehiculate în arta contemporană, de la sculptura de interior, la cea de for public și de la proiecții monumentale la compoziții ambientale accesibile oricărui spațiu locuibil. Un anume manierism este vădit totuși, în căutările acestei foarte tinere generații de creatori, semn că desprinderea de lecția maestrilor nu este definitivă, personalitatea lor fiind încă sub oblăduirea concepției artistice a dascălilor lor. Semnele emancipării creative sînt însă evidente, acești tineri abordînd teme și tehnici dintre cele mai dificile pentru materializarea viziunii lor plastice, care se definește cu pregnanță în cele mai multe dintre lucrările aflate în sălile expoziției de la etajul al treilea al Teatrului Național.

Materialele cel mai des frecventate sînt lemnul și metalul. Ambele redau cu mai multă forță intențiile expresive ale creatorului, compozițiile se definesc mai pregnant prin arhitectonică și prin organizarea mai ingenioasă a formelor și volumelor. Se remarcă și o sugestivă concentrare a mijloacelor de expresie în jurul unor idei atractive, ce indică o atenție elaborare a planurilor compoziționale. Asta, în privința sculpturii abstracte, în care ne-au reținut a-

tenția lucrările semnate de Laurențiu Mogoșanu, Lia Perjovschi, Radu Dumitru.

O altă tendință stilistică bine reprezentată este aceea a explorării în cheie modernă a anatomiei umane. Căutări de mare finețe și forță expresivă materializate într-o manieră apropiată de viziunile cele mai recente ale sculpturii contemporane. Este cazul eseurilor plastice semnate de Adrian Pirvu, Simion Moldovean, Laurențiu Mogoșanu, a căror prestație, cel puțin prin suita de piese prezentate în actualul salon, îi recomandă printre cei mai promițătoți exponenți ai generației artistice careia îi aparțin. Simion Moldovan a avut nu de mult, în galeria bucureșteană „Orizont“, o semnificativă personală, care a oferit prilejul recunoașterii de către public și critici a unei personalități artistice bine conturate, matur exprimate în lucrări consistente și convingătoare stilistic.

Alegoria plastică este o altă dimen-

siune a preocupărilor tinerei generații de sculptori. Element de continuitate, pe care lucrările din expoziție îl dezvoltă în câteva reușite remarcabile prin densitatea expresivă și forța detaliului plastic, forma tradițională fiind tratată, în acest sens, în datele ei esențiale, pînă la sugestia simbolică. Marcel Scutaru, Vlad Dan Perianu și alții, se dovedesc a fi mai mult decât niște simple promisiuni ale sculpturii noastre contemporane.

Pentru Andreea Flondor, construcțiile din materiale cu aparență fragilă sînt un prilej de dezvăluire a unor virtuți deosebite de a figura în spațiu forme („stări“, cum le denumește artista) cu o consistență ideatică lesne sesizabilă și încărcate de atmosferă evocatoare. Tot așa cum pentru Cristina Aftenie, reunind lemnul și lutul în ansambluri savant arhitecturate și ritmate, compoziția „Clopote“ sugerează un spațiu al ritualurilor monumentale.

Corneliu Antim

Muzica

Viena — München via Philadelphia

Pe cîteva zile în urmă, tînăra soprănă Adina Nițescu a revenit de la Salzburg, unde, în cadrul programului rezervat recitalurilor și spectacolelor susținute de tinerii interpreți în cadrul festival, a evoluat în cinci seri de recital, fiind singura solistă vădită alături de instrumentiști, balerini și actori. În perioada 1—9 august au avut loc, la Castelul Hennis, programe axate în special pe muzică spaniolă, conform dorinței exprimate de organizatori. S-a dansat pe muzică de Mozart (din opere ce se petrec în Spania), s-a cîntat Albeniz, Granados, De Falla sau suite din opera „Carmen“, s-au jucat secvențe teatrale pe texte de Lope de Vega, Cervantes sau Garcia Lorca. Pînă și nuțele pianistei care a acompaniat-o, în recital, pe Adina Nițescu, are rezonanță spaniolă — Marianina Fernandez — deși este de origine indiană și deține o voce deosebită.

Invitarea Adinei Nițescu la Salzburg reunește, seria succesorilor internaționale care, pentru ea, au început dată cu participarea la concursul de la Cardiff, în urma căruia celebrul dirigitor Georg Solti i-a oferit o bursă de studii în Anglia. Anul trecut, premiile înfrîngătoare la Viena (printre care și premiul Austria-Tabac ce includea și această invitație la Salzburg), au dat o

Pavarotti ce va avea loc în noiembrie la Philadelphia, i-a adus satisfacția de a fi printre cei 23 europeni aleși din peste 1 500 candidați, dar, mai ales, un „bravissimo“ din partea lui Pavarotti.

Premiile obținute anul trecut li se datorează și prezența sa, în luna iulie, la Bayreuth, unde a cîntat în concertul de gală al concursului rezervat instrumentiștilor, la care, prin tradiție, este invitat un tînăr solist vocal laureat al unor concursuri importante; cu această ocazie, Adina Nițescu a primit o diplomă pentru merite deosebite, ca premiu al orașului Bayreuth.

Deci, la 24 ani, Adina Nițescu poate vorbi despre prezența ei la Salzburg, Bayreuth, Viena, Cardiff, se poate mîndri cu aprecieri din partea unor „monștri sacri“ ai artei lirice precum Solti sau Pavarotti, iar din septembrie, după recitalul de operă de la Teatrul Chatelet — Paris, va inaugura contractul de doi ani la Opera din München — un bilanț la care trebuie adăugată și prezența sa în concertul organizat de UNESCO cu ocazia Conferinței Generale de la Paris, unde Elisabeth Schwarzkopf, a primit medalia Mozart din partea Directorului General UNESCO. În scrisoarea de mulțumire trimisă de organizatori, la 25 octombrie 1991, tinerei noastre soprane, se spune: „Ați oferit un splendid concert — sîntem fericiți de colaborarea dvs. și sperăm că vom mai avea numeroase ocazii să colaborăm“.

A mai rămas de spus doar un singur lucru — Adina Nițescu nu a fost invitată niciodată să cînte pe scena Operei Române, în schimb i s-a reposedat că nu s-a prezentat la concursul pentru ocuparea posturilor de solist (desfășurat în perioada cînd Adina Nițescu era la Viena) sau la Concursul Internațional „George Enescu“ (în acel moment onora bursa de la Londra). „Aici sînt mulți care nici nu vor să știe de mine. În străinătate sînt deja foarte apreciată. Niciodată nu am suportat ideea de a veni cu aprecieri din afară pentru a fi apreciată aici“ — declară ea, hotărîtă să nu bată la ușă cu rugăminti și cereri, ci să aștepte ca cei interesați să o invite pe scenele românești. Pînă atunci, drum bun către Paris, München și Philadelphia.

parțial color

Pe ușa din spate (IV)

Dacă trebuie să-i recunoaștem lui Adrian Păunescu un anume fel de genialitate, pămăciștii acesta poate fi surprins doar în scamatoriile sale. E adevărat că-l ajută și fizicul. Tună și fulgeră împotriva detractorilor săi care, culmea, nu i-au înțeles intențiile, ba, mai mult, fiindcă acced către adevăr, sînt „trădători de țară, mediocri invidioși și colegi nerealizați“, dar nu întîrzie să-i laude fără jenă pe aceia care i-au înlesnit intrarea pe post. Secvența penibilă e binecunoscută și de aceea nu mai insistăm. La cîteva luni după revoluție trimite o scrisoare lacrimogenă lui Ion Iliescu, dorind să se pună și-n serviciile acestuia, dar cînd simte că nu poate intra în grațiile președintelui, așa cum era altădată, îl sancționează prompt pentru slăbiciunile și indeciziile sale. Vede în cei care-i aduc în memorie faptele sale improbabile „vînzători dinăuntru“ și le declară război deschis, dar continuă să creadă că „mi-am făcut datoria față de cultura română și față de generația tînără, la a cărei mentalitate revoluționară am contribuit“. Pămăciștii cu o așa „mentalitate revoluționară“ am fi așteptat noi mult și bine evenimentele din decembrie 1989. Teamă ne este că A. Păunescu e în afara timpului și a spațiului românesc. Cine nu-i admite

prof. Ion Mînzatu nu mai recunoaște ajutorul său în acea prigoană a transcedentalilor e „unul din cei mari bețivi din ciți a cunoscut vinul românesc!“ Nechibzuința acestuia îl va costa un serial. A. Păunescu, încurajat de cozile de topor ale televiziunii, e dispus să ducă pînă la capăt războiul său cu toată lumea ce-i pare ostilă. Toți aceia care deschid gura și anunță excesele și scandaloasele sale manifestări trebuie să înțeleagă că nu vor fi iertați. De la condiția de cîntăre prezidențial, învinuit, bardul atacă. Batjocorește, lansează zvonuri nefondate. După ce-l reduce pe Ion Cristoiu la dimensiunile unui lampadar, căci gazetarul acesta dezvăluie sistematic simptomele bolii sale, A.P. trece la execuția lui P.M. Băcanu care „e un zglobiu telectual, pe la secția de căței suferinzi și pisici văduve, a unui ziar care n-ar avea dreptul să poarte numele țării! Băcanu, o anomalie care ne arată simțurile. E omul care-și roade zilnic creierul și-nmagazinează cunoștințele în mustăcioară“. Aceste convulsii par aproape firești la un personaj care și-a pierdut nu numai Cîrmaciul iubit, ci și cîrma. Pentru a brava însă, împrumută tot felul de măști, crezînd că-și va intimida telespectatorii și, bineînțeles, cititorii. Se vede însă cu ochiul liber că psihicul său e mai clătinat decît oricînd. Noi ne facem doar o datorie simplă și omenească să-i atragem atenția că trăiește totuși într-o altă lume, mult diferită, de aceea pe care a cîntat-o cu atîta devoțiune cîndva. Dacă nu poate pricepe mutațiile ce-au avut loc, nu putem decât să-l compătîmim. Nimeni nu spune că nu-i loc și pentru el. Dimpotrivă, există destulă înțelegere și toleranță, dar măcar în ceasul al doisprezecelea să-și cunoască dimensiunile reale. Cu cele fizice nu se poate impresiona cîtuși de puțin.

Marius Tupan

Figurine de Meissen și trupuri mutilate

P.D. James, această regină necoronată a romanului polițist contemporan britanic, consideră că scena cvasiantologică a descoperirii trupurilor mutilate ale celor două victime, din amplul său roman „Gustul morții” („A TASTE for DEATH”) este, într-un fel, emblematică pentru întreaga sa creație. Într-adevăr, este o scenă dură, de o mare concentrare dramatică, ce captează atenția cititorului grație unei savante regii scriitoricești și, nu mai puțin, unei rafinate utilizări a leit-motivului „sing, singe”, ce accentuează o dată în plus sentimentul de terifiantă oroare. Pentru cei ce au avut prilejul de a fi privit și ascultat pe scriitoare, citind această mică piesă de virtuozitate a ororii, totul pare că se poate de straniu căci cu greu îți poți imagina că doamna distinsă, pornită de-acum pe panta senectutii, iradiind o scârbătoare dar calmă inteligență și arborând un imaculat jabo, dimpreună cu un imens colier alcătuit din fine mărgelile de ivoriu, ar putea concepe sau pune pe hirtie asemenea grozăvii. De-a lungul anilor, P.D. James a scris cu tenacitate, convingere și, mai ales, exemplară profesionalitate, un mare număr de cărți ce umplu deja confortabil un raft de bibliotecă, putând primi lesne calificativul de opere clasice ale genului. În ciuda predilecției pentru scena singeroasă din „Gustul morții”, nu acesta este, poate, romanul său de

căpătii, adevărata sa capodoperă. Cititorii dar și critica înclină mai degrabă a considera că în „Singe nevinovat” („Innocent Blood”) — aceeași obsesie a singelui! — autoarea de romane polițiste neobișnuite, care este P.D. James, și-a dat întreaga sa măsură. O carte aparent banală și care, într-un fel, transcende granițele genului căci preocuparea pentru descoperirea criminalului practic nu se află în centrul romanului, crima fiind elucidată încă de la început, acțiunea nu are tensiunea specifică altor creații ale genului iar ancheta, în fond, nici nu există. Cu toate acestea, cartea lui P.D. James se citește cu sufletul la gură. Ne captivează și ne pasionează, dorim din tot sufletul să aflăm cine este mama eroinei principale, tinăra înfiată de niște intelectuali onorabili, trăim criza de identitate a acestei adolescente, înțelegem intensitatea omenescului ei freamăt și tresărim, cuprinsi de oroare, în clipa în care descoperim împreună cu eroina că adevărata sa mamă este în fond o ucigașă, soția iresponsabilă a unui obsedat sexual ce siluiește o nevinovată fetiță. Tensiunea cărții crește nu numai prin acumulări lente de teroare și patologic — totdeauna incitante și prezente, nu rareori, și în marea literatură, (este interesant de urmărit metamorfoza filonului „gotic” și a dramei elisabetane în romanele sale) ci și, mai ales, datorită artei deosebite cu care autoarea știe să facă nu atât ana-

tomia acestei crime — săvârșite, de altfel, într-un moment de eclipsă a rațiunii, cât în primul rând, științei cu care scormonește tainele aparent insondabile ale acestor două sinistre și totuși patetice ființe umane. Remarcabilă este în roman și măiestria cu care P.D. James reușește să surprindă drama părintelui victimei, dorința sa de răzbunare, slăbiciunile și limitele acestui om pentru care dispariția copilului reprezintă spulberarea rațiunii de a trăi iar dorința de răzbunare justifică un destin frânt. Rezolvarea tensiunilor și dilemelor acestor ființe este insolită, cu totul și cu totul neașteptată, dar în spiritul celei mai riguroase moralități, căci romanele sale au ca punct de pornire și impuls esențial moralitatea cea mai pură. Ceea ce pare obsesie sangvinară, propensiune spre oroare și patologic, reprezintă, în fond, o obstinată dorință de sondare a unor cazuri existențiale, morale și emoționale limită, în scopul purificării prin arta scrisului, în dorința restabilirii ordinii și echilibrului pe care iraționalitatea ades le tulbură în lume. P.D. James este, de asemenea, fascinată de fenomenul morții în sine. Căci pentru ea, crima ca atare este o ipostază a morții violente pe care, aioda oricărui artist autentic, P.D. James o scrutează, o contemplă și o disecă, dornică de a-l descoperi tainele. Cărțile sale sînt apoi opera unui stilist rafinat care, slujindu-se de tehnica și instrumentarul romanului polițist, scrie literatură pură, în dorința eternă a oricărui creator de a iscodi atât cât este omenește posibil marel mister al vieții și al morții. Așa se face că romanele sale transcend lesne fruntariile romanului polițist obișnuit, cantonându-se comod în zona respectabilă a literaturii de calitate. Căci P.D. James are un dar aparte de a elabora o acțiune bine încheiată, de a plămui eroii vii, de a propune personalități complexe și de a crea o atmosferă ce sugerează mult mai mult decît un simplu cadru de desfășurare a acțiunii. Anii îndelungați cât a lucrat în justiție și în poliție au ajutat-o imens și credem, nu atât în a cunoaște tainele profesiei, cât mai ales în a pătrunde complexitatea ființei umane pe care situațiile limită cu care a venit în contact, de bună seamă, l-au sugerat-o. Cărțile sale sînt

scrise, așa cum am mai arătat deja, cu o remarcabilă artă a stilului. Descrie elegant și sugestiv, folosește cuvîntul cu o neașteptată grație și, mai ales, are harul de a conferi paginii o aură de halucinant mister poetic. Descrierea cadavrului fetei siluite („Singe nevinovat”) este, într-un fel, o capodoperă. Chipul ingenuu al copilei capătă în moarte o frumusețe stranie și detaliile fiziologice ale extincției — alunecăm lesne spre naturalism și un soi de perwersitate estetică — saliva ce se prelinge din gura crispată sugerează autotei lucruri opaline — sînt halucinante, sugerînd absurdul, nimbul de mister ce învăluie viața curmată. Și totuși. Ei bine, cărțile lui P.D. James captivează, fascinează, dar istovesc. Crimele sale atît de dure, oribile și adevărate, ajung la un moment dat să stîrnească oroarea, să suprasatureze chiar și pe cititorul care, trecînd cu bine ordalia tramei, are în final revelația restabilirii ordinii, dreptății și purității într-un univers zguduit de irațional. Într-una din fermecătoarele sale culegeri de povestiri, Agatha Christie evoca figurinele de Meissen ce sălășluiau delicate pe marmura șemineului din salonul unei mătuși favorite și mărturisirea această altă mare doamnă a romanului polițist că din zîmbetul imperceptibil — de ce nu și insinuant — și inefabila frumusețe a fragilelor figurine de porțelan au purces multe din povestirile și romanele sale. De altfel, crimele Agathe Christie, în fond, nici nu sînt crime. În cercul magic al opusurilor sale, în universul închis al unor idilice sate englezești, asistăm ades la o sofisticată șaradă, la o incitantă enigmă, pe care cu infailibilele sale „celule cenușii” sau cu intuția sa neobișnuită, Hercule Poirot sau Miss Marple le dezleagă. O lume mai totdeauna calmă, poate ușor ireală în ideala sa frumusețe. O lume de basm modern, în care cititorul de romane polițiste — acest gen apărut cu atîta strășnicie de către Chesterton — își găsește ades o benefică evaziune. Și totuși... Romanele lui P.D. James, cu lumea lor halucinantă reală, amenințătoare, disperată, crîncenă, ne așteaptă, ne pîndesc, ca un semnal de alarmă, ca un avertisment.

Virgil Lester

anne - marie albiach

Deși puțin cunoscută de marele public, Anne-Marie Albiach nu este deloc un poet marginal. Nume literare importante i-au recunoscut influența și locul aparte în literele franceze contemporane. În „Penguin Book of Women Poets” ea e considerată a reprezenta elocvent acest secol. Iar în volumul „The Random house book of the XX-the century French poetry”, editat de cunoscutul poet și prozator Paul Auster, ea este singurul nume feminin care apare în compania lui Apollinaire, Cendrars, Reverdy, Ponge etc., unde poemele franceze sînt traduse de nume ca Becket, T.S. Eliot, John Dos Passos, Ezra Pound și alții.

Volumul său „Etat”, apărut în 1971, a însemnat un eveniment în direcția textualistă a poeziei franceze, recunoscut ca atare de mai toți corifeii și comentatorii curentului. După „Mezza Voce”, apărut în 1984, ultimul său volum „Figure Vocative” din 1991, din care traducem aici cîteva fragmente, readuce în atenție felul unic de „a trăi textul ca pe un corp” al acestei poete retrase dar învăluite în haloul unei notorietăți singulare. (M.C.)

„O FEBRĂ”

Dacă limba e abătută în febră și memoria sa reminiscentele lor nu se multiplică decît ca să se dezică.

Dincolo de acest interzis ele găsesc interzisul elocutiei lor. O amenințare corporală generează crispări dorsale, o ceafă care se crispează în înfruntarea realelor. Implicite.

Scrisuri în dezordinea spațiului și a cărnii, o versificație vertebrată conține mișcarea retragerii care se pedepsește.

dar corpul de memorie caută corpul Aceluia ;

Cuvintele pe care el le pronunță mezza voce într-un elan de așternuturi incestuoase pe care le răscolea, făceau ca ea să-l audă ca paralizată de-un farmec.

Din privire, mai ales din privire, din gură și din miini, din păr, mai ales din privire, o labialitate imperfectă o înconjura, ea martorul, de flori dispuse în împodobiri nocturne. Numele său, rămîne de respus ; și o imagine, ei dăruită, se urmărea în ea.

Locul lor fortuit dar repede distrus de legile hazardului.

OBIECTUL ANARHIC

pentru Bruno Cauchois

O memorie a corpului ispitește trezirea de gesturi codificate într-un efort în parte orb. Fiecare draperie multiplică prezentul, și aste într-o constatare de mișcări apropiate sau vechi, în tolerabila lor fragilitate. Cînd ei vor imposibilul posibil, convulsiile se accelerează într-un timp discontinuu. Această așteptare orbește absența.

Timp răsfiat în dorința momentului simbolul și relieful și oboseala cînd dintr-o dată o repetiție devine lapsus. Corp deșirat de plenitudine. Corp care, n-ar fi de numit, trezit, pe deasupra, și urmîndu-și propria curbă ; vulnerabilitate pe care spiritul o acceptă alternativ.

Forfecăți în membrele lor în punctul unde deplasarea însăși elaborează o întrebare : „Trebuie lăsat ca respirația să fie făcută în căldura sa și în frigul care-i amenință.”

N-ar trebui jugulată înăbușirea prin deviația logică.

Demne de ură pe momente devin reliefurile. Scorii ale tandreții exaltate, grafice ale forței care nu se mai jugulează. În configurația ambiguă a acestei ternare tandreți, exaltarea ar depăși țîndările ; dacă ele se împreună, este încă, și sacră, mușcătura Acvilei.

curbez capul — am cîștigat și pierdut cum se sare un foc — la Sfîntul Ion

cel pe care-l poartă pe piept

Dar pentru Ea, o comasare riscă să se accentueze implacabil, REINTOARCERE LA LOCURILE POPULATE ALE COPILĂRIEI.

O știau ei prea bine, și ea, Interzisa, chiar prin mișcările sale labiale simulînd limbile cotidiene ale Babelului

Numai firul Ariadnei le permisesese să scape, și dacă ea l-ar fi întins sub privirea sa vizionară.

Prezentare și traducere : Magda Cârnelci

Azilul roșu

z/Inic cîte trei răspunsuri negative. (Se încovoale, gemînd). Ce mă fac cu el? Le-am scris de două ori film și lui ginerii-miu de la Belgrad. Și nu mi-au răspuns. Cînd sora ta se poartă așa cu tine, ce pretenții să mai ai de la alții. (Luminarea dă să se stingă. Cehul o aprinde).

Savka: De cînd ești plecat de-acasă?

Cehul: De șapte săptămîni.

Savka: Pe unde te-ai vînturat?

Cehul: Seghedin, Osiek, Šabač, Smederevo.

Savka: Te-ai mai întîlnit cu camaradul tău? Cu Mileva Kostov?

Cehul: Pofim? O, Pani, scuzați-mă. Sînt cu gîndurile mele. Noi acum sîntem în dilemă, cine trebuie ales președinte, Dubcek sau Havel. Mie mi se pare mai bun Havel. Dar nici pe Dubcek nu-l putem uita.

Savka: Te întrebam de bulgăr, bre.

Cehul: Dubcek este fala noastră. Dar Havel este vestitorul. Dubcek e continuitate, Havel futur.

Savka: Înainte țîrguiați împreună, călătoreați împreună, erați în combinație.

Cehul: Ce combinație? Așa e, Pani... bună idee! Combinație! Havel — președintele statului, Dubcek la parlament (De-a dreptul fericit). Pani, permiteți-mi să vă sărut. (O sărută). Trimit telegramă la Praga. (Aleargă pe scări, făcîndu-i cu mina)

Cehul: N-o să vă uit niciodată! (Ea rămîne cu privirea în urma lui. Se așază rămînînd îngîndurată, cu capu-ntr-o parte. În încăperea intră româncă, pare grăbită, se apropie de masă, dezbrăcîndu-se de balonzaid).

Româncă: Scuză-mă. Am găsit o doamnă care vrea să-mi cumpere balonzaidul. Dar trebuie să-l calc un pic. Aș putea... un pic... fierul de călcat. (Savka dă afirmativ din cap. Româncă-l pune-n priză, așteaptă nervoasă, îl încearcă tot timpul cu degetul, întinde balonzaidul să-l calce, fixînd-o pe Savka).

Româncă: Ce-i cu tine?

Savka: Simt ceva... ca o forță bezmetică răvășind totul, ca apoi toate să se așeze la locul lor... numai că eu nu mai am nici o putere, nici un dram de voință. Ieri am împlinit patruzeci și șapte de ani. S-a zis cu mine. Mă simt sfîrșită.

Româncă: Mai am o mîncă și gata. Scuză-mă, m-așteaptă-n stradă (Savka se uită lung la ea).

Româncă: Ai auzit la radio? A-nceput agitația și-n Bulgaria. În sfîrșit!

Savka (încet): În Bulgaria?

Româncă: Toată țara e-n picioare (studiază disperată balonzaidul) Doamne, a căzut un nasture. Și aia care m-așteaptă. (Savka n-o aude. Se ridică. Se plimbă de colo-colo, e agitată. Româncă ia ac și ată din geantă, se uită pe masă, se apleacă să vadă pe jos, pare disperată).

Româncă: Acum unde-i nasturele? Te rog, ajută-mă. (Savka se așază)

Savka: Deci, s-a dus și el... Ei, oricum pleca. Sau cine știe... cine știe.

Româncă (disperată): Unde-o fi? Doamne, Dumnezeu, de ce oare tocmai acum...

Savka (încruntată): De ce oare tocmai acum...

Româncă: Poate n-o să observe! Poate n-o să am ghinionul... (Iese în grabă. Savka stă ca-mpietrită. Ușa se dă în lături cu zgomot. Ea tresare. Se apropie Giurko. Bea apă direct din carafă, privind-o pe mamică-sa).

Giurko: Mă mut. Am și motive. Pot să ți le spun? (Așteaptă. Se șterge pe față) Am cinci sute de mărci, optzeci și trei de dolari, douăzeci de franci, o mie de șilingi. Dacă ai vrea... am putea deschide un talcioc auto, eu nu pot pe numele meu, sînt încă minor. Ar ieși o treabă super. (Așteaptă. Tace). Dacă nu vrei asta,

Am văzut la cumnatu-miu de la Belgrad. Douăzeci — treizeci de filme obișnuite — de acoperire — și restul porno. Dacă ai ști ce parale faci cu asta... M-auzi? (Savka tace). Ce-ți trebuie ție așa ceva, azil de bișnițari. Renunță. Iar de restul, nu-ți fă griji. O să lucrăm ca boșii. Dacă nu vrei să te-amesteci, las' pe mine, eu fac totul, tu doar stai și taci. Vei fi plătită extra. (Își freacă nasul, merge-n jurul mesei. Se oprește). Zi ceva, bre. (Țipînd) Trebuie să știu și eu cu cine sînt! M-au dat afară din școală. (Așteaptă un pic. Micuța româncă stă la fel de neclintită în fața peretelui). Cerere — ofertă. Asta e. (Privind încăperea). Doamne, cum de-am putut să stau aici atîția ani...

TABLOUL CINCISPREZECE

(Savka stă la masă. Toate paturile sînt acum goale. Doar micuța româncă stă la locul ei, pe scaunel, în fața peretelui. Savka se ridică, ține mîinile încrucișate pe piept, se duce la patul bulgarului. Ia perna, o privește, o pune la loc. Stinge lumina pentru partea aceea a încăperii. Se-ntoarce la masă. Vede o sticlă de bere, o ia și o bea pînă la fund. Se deschide ușa, intră Spasoie, aducînd niște cutii de carton. Le lasă jos, lîngă perete).

Spasoie: Polonezi, cită iarbă, mai mulți ca niciodată! Da' și cehi, și unguri, și redegești. Da' bulgari, nici de sămînță. (Savka abia-l privește).

Spasoie (scoțînd marfa din cutii): Am luat două primusuri, două treninguri, două boxe. De fapt, ce mi-or trebui mie primusuri și treninguri, nu știu, zău. M-am gîndit și eu o dată la mine și uite ce mi-am luat. Aparat de tensiune. Și eu n-am tensiune. Unguent pentru hernie. Nici cu asta n-am nimerit-o. Și asta ce mai e? (Citind) Sardele albaneze. De ocazie. (Se ridică, oftează)

Spasoie: Om nebun (Se apropie de Savka, Scoate din buzunar corespundența): Iar au venit vreo cinci-șase răspunsuri negative. Bătăie de joc, concursurile astea. Și mai am o scrisoare din Rusia. Tot pentru el. De unde pînă unde din Rusia, habar n-am. (Savka tace). Recomandatele să le arunc, nu? Dar cu scrisoarea ce fac, să i-o vîr pe sub ușă? Alo! Zi ceva, inamicul numărul unu! (Se duce la ușa lui Dragoslav, se apleacă și viră scrisoarea prin crăpătură. Abia de se îndreaptă țînîndu-se de șale).

Spasoie: Deși mi-a mai zis poștașul de cîteva ori că el îl tot întreabă de la fereastră dacă n-are vreo scrisoare din străinătate. Tot întreba și nimic. Și-acum, uite, c-a venit. Din Rusia. De unde pînă unde din Rusia? (Începe să facă exerciții ușoare de gimnastică. Se deschide ușa lui Dragoslav, care iese în cămașă și pantaloni, își privește tatăl care se oprește, rămînînd cu mîinile ridicate, vine în fața lui, lovește cu palma stîngă în palma stîngă a acestuia, apoi cu dreapta, apoi cruciș de cîteva ori. După care se apropie de mamă care stă nemișcată, și îi masează pielea capului. Apoi se întoarce în cameră. Spasoie dă din umeri, își privește palmele, își pune ochelarii și iar și le studiază, apoi ridică din umeri. În acel moment, ușa se deschide cu putere. Apare Româncă, ca scoasă din minți, vine-n fugă, cu palmele pe obrazii).

Româncă: A început! A început! S-au pornit! A-nceput și la noi, (Toți o privesc contrariați, ea le zîmbește înnebunită, ține pumnii strînsi, își mușcă degetele, respiră precipitat, bișguie ceva). Tulburări la Timișoara! Și la Arad... Azi e o zi sfîntă, fraților, 18 decembrie, e o zi sfîntă. Demonstrații... Îi ard tablourile, îl blestemă, pentru prima oară, pentru prima oară poporul român și-a adunat forțele și-a ieșit în stradă... (Se așază și bea apă, se scoală) Au tras în oameni, din tancuri, elicoptere, au omorît mii de nevinovați, degeaba, or să le smulgă poporul ficatii și inima, și-or să le amestece cu praf și pulbere. Vai, vai, bine c-a-nceput. (Îngenunchează, își adună palmele pentru rugă, strigă) Doamne, nu ne lăsa! Doamne, ajută-ne, ia mina de pe ei, de foc și sabie să piară, salvează-ne! Tată milostiv, nu mai putem, mult ne-a mai umilit, ne-a făcut de rusine, ne-a luat sufletul, mîndria, mințile, speranța, credința. (Țipă tot mai tare). Ajută-ne, Doamne, ajută-ne, ajută-ne, ajută-ne...

Savka: (alergînd spre ea): Stai, bre! Taci! Taci! Nu mai țîpa! Ileana! Ți-ai pierdut mințile! Spasoie, ud-o

cu apă, adu carafa, ce te holbezi așa la mine! Așa... (Spasoie o stropește, Savka o pîlmuieste, ea geme, tresare, o prinde pe Savka de mîini).

Româncă: Optsprezece decembrie! Optsprezece decembrie! Mă duc să aprind luminări la biserică, pentru cei care s-au prăpădit și pentru noi care sîntem în viață... Mă duc la biserică! Unde-i copilul?

Savka: Uite-o, acolo unde-o știi! Vino-ți în fire! Ei, alo (cître Spasoie) Uită-te la ea ce pupile are! Vai de mine, tu-mi soarele, dacă o mierlește și ea aici. Mai dă-i cu apă!

Româncă: Nu e nevoie! Mi-am revenit. Mi-e bine... (Îi sărută mîinile Savkăi. Își acoperă fața cu palmele. Se zguduie plîngînd pe-nfundate).

Savka: Vrei să mergi la biserică? Hai că te ducem noi, țîn-te... (Îi face semn furioasă lui Spasoie s-o scoată afara. O iau amîndoi de subsori. În încăperea vine ca o furtună cehul, fluturînd zărele).

Cehul: Stare de necesitate! Ileana! Plîngi, dragă. Dracula a primit-o-n bot, uite, știrile oficiale, negru pe alb, finis, a început și la voi! Ești bună de cinste!

Savka: Face, face cinste, păi, hai să mergem acum, de ce mai răcnești?

Cehul: Kaput lagăr! Finis. Eveniment istoric, Pani!

Spasoie: Păi, la noi de patruzeci de ani ține evenimentul ăsta istoric, și nimic...

Savka (țîpînd la Spasoie): Hai să ducem slăbătura asta, ajut-o, ține-o...

Româncă: Optsprezece decembrie. (O duc de brate).

Savka (lui Spasoie): Acum, gata, n-o mai ține. Ce-o tot pipăi, nu vezi că merge și singură?

Spasoie: Eu, Savka, în situația asta? Nu ești în toate mințile?

Cehul: Trăim vremuri epocale, pani. Trăim vremuri epocale!

(Pe scenă rămîne doar fetița cu cozițe care se află în fața peretelui, holbîndu-se nemișcată... Liniste deplină. Stă pe un taburet, țînîndu-se cu mîinile de el, bîlbăuîndu-și picioarele, nu aude, nu vede nimic în jurul ei... Raze de lumină luminează ușa lui Dragoslav. Altele o luminează pe micuța româncă.. Dragoslav iese din odaie și, precum un lunatic, intr-un halat de casă uzat, desculț, nebărbierit, vine încet în mijlocul încăperii... Se așază la masă. Micuța româncă rămîne nemișcată. Stînd la masă își fixează țeava revolverului în coșul pieptului, apoi își lipește fruntea de scîndura mesei. Se aud patru împușcături, la intervale egale, și după fiecare din ele se contractă tot mai mult, încît, pînă la urmă, capul îi alunecă de pe masă. Micuța surdo-mută, care pînă atunci nu mai reacționase la zgomote, întoarce capul după fiecare împușcătură... Se ridică, uitîndu-se la el. Se apropie încet de el. Își apleacă spre dreapta capul, ca să-i poată vedea chipul. Se urcă pe masă, îi așază capul pe scîndura mesei, și începe să coată niște sunete. Îl strigă, silabisîndu-i numele, greoi, aproape de neînțeles)

Micuța româncă: Da...go...sav! Da go-

RIB INTERNATIONAL S.R.L.

bd. Magheru 1-3, et.5 BUCUREȘTI, Tel:151.930, Telex:10.557, Fax:120.968

VĂ OFERĂ EN-GROS URMĂTOARELE PRODUSE DIN IMPORT:

DIN REPUBLICA FEDERATIVĂ CEHĂ ȘI SLOVACĂ, ÎN EXCLUSIVITATE PENTRU ROMÂNIA:

- GAMĂ COMPLETĂ DE OBIECTE DIN STICLĂ, TIP CRISTAL BOHEMIA, INCLUSIV CORPURI DE LUMINAT.
- GAMĂ COMPLETĂ DE ARTICOLE DE MENAJ DIN STICLĂ TERMOREZISTENTĂ.
- GAMĂ COMPLETĂ DE ARTICOLE DIN PORTELAN

GAMA COMPLETĂ DE PRODUSE DIN MATERIAL PLASTIC. (FETE DE MASĂ, PUNGI SACI ETC.)

- MERCERIE
- PAPELĂRIE
- RECHIZITE ȘCOLARE ETC.

PREȚURI AVANTAJOASE

LIVRARE RAPIDĂ

moda, altfel

„C'est interdit d'interdire“ (I)

Cuvîntul „interzis“ se poate mindri (căci și cuvintele au mindria lor, nu numai cei ce le folosesc) că figurează pe lista celor mai „urite“ și mai „nedemne“ cuvinte din lume dar și pe lista celor mai atracțioase, mai „chemătoare de plăcere necunoscută“, mai promițătoare de revelații, mai grijuți cu soarta omului (căci îi atrag omului atenția asupra unui pericol): uncori are comportament de secret safer, păstrează adevăruri căutate, nebănuite sau visate; a teorii are puteri nemărginite. Așa se face că s-a creat o modă a cuvîntului interzis și mulți scriitori, magicieni ai cuvîntului, au avut recunoașterea puterii de seducție a jocurilor lor de idei exprimate prin cuvîntul interzis în afara granițelor de interdicție, în afara „leagănelui natal“. Premii speciale le-au recompensat valoarea, schingiuită în țara lor, gloria i-a bagatelizat făcîndu-le din cărți lecturi „la modă“. Unii au rezistat și după ce moda a trecut, a fost depășită, alții au fost uitați. Printre cei care au rezistat ca valoare dar și ca modă (e citit cu interes, emoție, binemeritată apreciere, în toată lumea) este cehul Milan Kundera născut la Brno, în 1929, dar care locuiește în Franța din 1975. Romanțele lui, traduse în ma-

loritatea limbilor de circulație nu fac subiectul de dezbateri literare, sociale și filozofice numai în mediile literare, ci în toate cele intelectuale chiar și în cele care se pot numi „salonarde“. Pînă și la noi, în ciuda crizei de bani și de hirtie, i-a apărut o carte, Smesne Lasky (Risibles amours) în impecabila traducere a lui Jean Grosu în care autorul, prin titlul primului capitol avertizează cititorul că „Nimeni nu va ride“. Ca și Marquez și Cortazar, Kundera își construiește opera din „variațiuni pe o temă“ o temă tragică, aceea a existenței umane violate de trădare, duplicitate și josiție dar tratată cu un humor ce derutează lectorul, un humor ce oscilează între hohot de ris și nepăsare: indolența eroilor lui Kundera e ironică deși acceptarea sau refuzul destinului lor e tragică. Cîmpurile analizelor la care procedează scriitorul nar. cîmpuri magnetice, titlul criticărei cărți e perfect motivat și determinat, în același timp e potrivit celorlalte. Eroii, cu descrieri fizice vîrșite și nume diferite, sînt aceiași „persoană“, în diferite „stări“ și „momente“ de viață și conjunctură socială. Ei traversează prin amoruri ridicole (Risibles amours) o viață la care par a fi mariori și par să o trateze ca pe o plezanterie (La plaisanterie), își interzic gesturi patetice, căci vorba lui Voltaire „se interzice pe ei însuși“ și suortă „intolerabilă existență“ (L'insoutenable légèreté de l'être).

Cărțile lui Kundera sînt scrise sub „une griffe de la maison“ (semn al oricărei mode) eretică epocii „Le livre du rire et de l'oubli“.

Corina Cristea

AZILUL ROȘU

de GORDAN MIHIÇ (Iugoslavia)

dramaturg fără frontiere, Gordan Mihic proiectează ipostaza fericită a autorului total, ce pare să se plimbe cu un egal aplomb și har pe nisipurile atât de mișcătoare, morganatice, ale teatrului și filmului contemporan, impunând acele valori negative, cu iz dostoievskian, ce caracterizează sfârșitul nostru de mileniu: derizoriul pe care-l îmbracă, aproape fără să vrea, tragedia umană într-un spațiu totalitar marcat de absurd: culpa nevinovăției liber-asumate într-o lume și o ordine strimă, comunistă — unde diferențele între victimă și călău par să se estompeze iar rolurile să se inverseze neincetat, ca-ntr-un sinistru și vicios carusel.

Atras în mod particular de teatru, Gordan Mihic rămâne, în același timp, și scenaristul surprinzător a două, printre altele, inegalabile, în felul lor, filme, așa cum a fost vitriolantul „Când voi fi mort și livid” sau neliniștitorul „Vremea Țiganilor”, ultimul premiat și la Cannes doar cu eișiva ani în urmă.

Precum Faulkner, Gordan Mihic atribuie scriitorului și scrisului, indiferent de limbajul în care acesta o face, un sens inițiativ, gnoseologic, un fel de drum al penitenței la capătul căruia nu se descoperă altceva decît, cel mult, un alt sens al suferinței.

În „Azilul roșu”, Rusoica, Românca și fetița sa surdo-mută, Polonezul, Cehul, Bulgarul, oaspeții plătitori ai familiei sîrbe Vasilić, care de ani de zile își închiriază demisolul bișnițarilor din Est, recompon un Babilon modern, cel al totalitarismului comunist aflat în ultimele sale clipe dinaintea imploziei finale, și în primele de după, simbolizat de orașul martir Timișoara.

Zidurile s-au prăbușit, granițele s-au deschis, iar la capătul tunclului ar trebui să se ivească, în sfârșit — lumina. Tot ce se vede însă, cu ochiul liber, nu este decît un spațiu arid, lipsit de valori umane, peste care domină ruinele Marelui Talcoc de suflete și lucruri ale Estului.

Peste deșertul acestei „tranzitii” de desperante, către nu știu ce, ale cărei limite nici nu se lasă bănuite, în absența noilor valori, Talcocul, cu legile lui de piață, devine pentru est-europeni mod de existență, de supraviețuire, de aminare a întâlnirii promise lor cu Dumnezeu. Talcocul apare astfel drept marele substitut care-i absoarbe pe toți și toate într-un fel de nou Bilci al deșertăciunilor. De data aceasta, post-totalitare. Pe ruinele încă fumeginde ale Babilonului roșu, est-europenii nu descoperă decît un alt mod, o altă tehnică de supraviețuire, de congelare a divinității din ei, după cea îndelung exersată timp de 45 de ani.

„Azilul roșu” este doar ce a mai rămas din Babilonul roșu al sufletelor și oamenilor din această parte a Europei, unde singurul exercițiu democratic pare să fie doar cel al suferinței și speranței egal distribuite pe cap de locuitor.

(Trei luni mai tîrziu. La masă, Giurko, sprijinindu-se în cot, își privește tatăl care se află lângă statuia de bronz și dă din cap resemnat).

Spasoie: De trei luni... nici de la Front...nici de la Comitet...nici de la Tineret. (Se apropie de Giurko) Ești sigur că nu s-a interesat nimeni cît am fost eu plecat?

Giurko: Sigur.

Spasoie: Ai grijă, fiule, ies pînă-n oraș să-mi scot ochelarii. (Giurko dă afirmativ din cap).

Spasoie: Dar cînd am fost la trageri două zile la rînd — cînd m-au chemat din greșeală?

(Giurko îi face semn cu ambele miini).

Spasoie: Cîtă birocrație! Mama lor de bandiți. Ce pleavă! Ia un creion și scrie.

Giurko: Ce?

Spasoie: Memoriu anonim.

Giurko: De ce, bre?

Spasoie: Adică, fac pe nznaiul, că nu știu cine a luat statuia și unde-o ține. Cînd, deodată, pac, negru pe alb, în trei exemplare, anonima, măcar voi scandal în presă. (Giurko se ridică, se apropie de el, uitîndu-i-se drept în ochi).

Giurko: Vino la lumină să-ți văd pupilele.

(Tatăl dă să-l tragă o palmă. Giurko se lasă în jos, apoi fuge de lângă masă. Tatăl se duce după el, răstoarnă o oală. Se produce zarvă. Spasoie ridică oala, amenințîndu-și fiul cu ea).

Spasoie: Ascultă-te și zic — el e pentru mine ceva sfînt și n-o să permit nimănui să-l i-a la mișto. Oricine-o fi el! E frate-miu! Și-a pierdut viața în prima acțiune de muncă voluntară. A murit la douăzeci și doi de ani ca să ai tot ce ai acum! Înțelegi?

Giurko (de cealaltă parte a mesei): Nu!

Spasoie: Cum, nu? Tu-ți soarele mă-tii!

Giurko: Pentru că n-am nimic.

(În timp ce Spasoie se ceartă cu fiul, în capul scării apare Cehul cu-n geamantan uzat, cu-n rucsac în spate și cu o luminare în mîna dreaptă. Coboară încet, pune lumina pe mîșuța dintre cele două fotolii de skai. Giurko folosește prilejul să-și dezorienteze tatăl, arătîndu-i-l pe ceh).

Giurko: Mai moare unul.

(Spasoie se întoarce, se uită uluit la ceh, atenționîndu-și fiul cu mîna).

Spasoie: Mai stăm noi de vorbă! N-o să trec eu peste asta, îți garantez. (Se apropie de ceh și-și scoate bascul). Cine moare?

Cehul: Nimeni. Naște, pane.

Spasoie: Naște?

Cehul: Libertatea în Cehoslovacia. La Praga trei sute de mii de oameni au ieșit în stradă. Acum s-a aprins

iar speranța. Dubcek a vorbit la Bratislava, Havel a vorbit liber la Praga. Azi a început viitorul la noi.

Spasoie (desfăcîndu-și brațele): Aferim! Bravo! Felicitări! Păi atunci, în cinstea lor, să ne călcăm în picioare pălăriile. (Își ia pălăria de pe cap, dă cu ea de pămînt și-o calcă în picioare. Cehul stă liniștit).

Giurko (apropiindu-se): Pane, e la fel ca-n Polonia? (Cehul dă din cap afirmativ cu-n aer melancolic).

Giurko: Nu mai înțeleg nimic. Polonezul a murit de fericire și tu abia te mai ții pe picioare.

Spasoie: Dă pălăria! Calc-o-n picioare! Tu-ți pălăria, doar nu ți-o pare rău de ea! (Îi înșfacă pălăria, i-o calcă în picioare. Cehul stă nemișcat, acum are lacrimi în ochi, apoi se așază și-și acoperă fața cu palmele).

Cehul: Da, totul s-a dus. A murit Stalin s-a dus Novotni, s-a dus Husak, s-a dus Bilak, s-a dus Șeepanski. S-a dus și viața mea. (Stă cu capul în palme, se ghemuiește, adunîndu-și umerii. Pare o figură împietrită, cenușie, care se clatină în față — în spate).

În capătul scării apare Româncea cu micuța spunîndu-i ceva cu degetele, micuța dă din cap, după care româncea pleacă, iar micuța coboară. Trecînd prin fața lui Giurko, acesta îi dă un bobîrnac. Se așază pe un scaunel, luînd poza cunoscută, privind nemișcată în perete.

Se deschide o ușă de lângă aceea a camerei lui Dragoslav. Iese Savka în palton, bate la ușă și ascultă)

Spasoie (privînd-o): uite-o și pe Savka! Măi femeie, ai putea să-l tratezi pe Pan cu o plăcintă, o clătîță. Și cehii lui au ridicat glasul! Mătură și ei gunoaiile staliniste.

Savka (rece): Așa-i?

Spasoie: Cum adică, așa-i? N-ai auzit, ești tembelă? Astea-s evenimente istorice, bre!

Savka (epuizată, pe un ton rece): Șarpe...

Giurko (plîcînd): Eu, șarpe? Eu? (El urcă-n grabă scările, trîntind ușa după el).

Spasoie: Doamne, ce l-ai mai speriat. Doamne, zău, acum ce-ai cu copilul? Acum de ce-l mai bănuie?

Savka: De unde să mai știu. M-am născut și eu cu bulgarul ăsta care-a șters putina fără să mai plătească șase nopți. Am făcut și eu cercetări, nu era normal? (Privind monumentul). Tovarășul Vlasovici ți-a transmis că poți să-ți pui liniștit monumentul în curte. Ieri mi-a zis o dată și mi-a mai repetat azi cînd ne-am văzut.

Spasoie: Aha! Deci, așa dorește ei! Acum, că l-am curățat, că l-am lustruit, să-l expun, da? Ca noaptea să vină ei și să mi-l ia de-a gata, nu? Așa ceva, nu! Oi, vedea la primăvară, cînd o să-ncep să dorm în odaia cea mică, să-l pot vedea de la fereastră. (Uitîndu-se la ceh, își roagă nevasta) Vezi, pregătește și tu ceva, așa se cade, doar e vorba de țara lui, de o epocă, de o răsturnare...

Savka: Ți-a venit a plăcinte, ai?

Spasoie: Mie? Savka, cum poți vorbi așa în astfel de momente?

Savka: Dacă vrei să faci pe gazda galantă, du-te la cîrciumă și cumpă ce-ți cere sufletul. Caută-te și la o dată în portmoneu, fii și tu o dată di granda. Să văd și eu minunea asta. De ce să m-apuc eu de plăcinte? Ce-am eu cu Cehia?

Spasoie: Scuză-mă, Pane! Dau o fugă pînă la cîrciumă. Eu sint gazda, eu știu rînduiala. Așteaptă un pic. (Iese repede din încăpere. Savka se apropie de dulap, scoate o sticlă de băutură, toarnă în două pahare, îl bate pe ceh pe umăr. Acesta înalță capul. Ea îi dă paharul, ciocnesc. Ea se așază lângă el).

Savka: Să știi că cearta asta n-are nici o legătură cu tine. Îți doresc ție și revoluției tale sau ce-o fi fost, numai fericire.

Cehul (se-nfioară): Nu, fără revoluție! Destul cu revoluțiile la noi! Să avem o viață normală! Nimic mai mult!

Savka: Și crezi că o să reușești? Mie nu mi-e deloc clar... Treaba asta s-a petrecut în Polonia la sfîrșitul lui august... dar ei fac mai departe bișniță. Nu văd nici o schimbare. E plin tîrgul de polonezi. Parcă acum sint mai mulți. Și aceeași milogeală! Și-atunci, ce mai e asta?

Cehul: Patruzeci de ani pierduți degeaba. Trebuie cel puțin zece ani ca lucrurile să se pună un pic pe picioare.

Savka: Da, se poate. La noi e din bine în mai bine, de-asta carnea e tot mai scumpă. Și Dragoslav primește

Prezentare și traducere de Mariana Ștefănescu

Textul este în curs de apariție la editura „Univers” din București.

(Continuare în pag. a 15-a)